Annus VIII - Vol. VIII Die 1 Septembris 1916 Num. 9

ACTA APOSTOLICAE SEDIS

COMMENTARIUM OFFICIALE

ACTA BENEDICTI PP. XV

LITTERAE APOSTOLICAE

LATIS NOVIS LEGIBUS DE PONTIFICIO INSTITUTO BIBLICO, DECERNITUR QUAE INTERCEDERE DEBEANT RATIONES TUM EIDEM INSTITUTO, TUM PONTIFICIO CONSILIO VULGATAE RESTITUENDAE, CUM SUPREMO PONTIFICIO CONSILIO REI BIBLICAE PROVEHENDAE.

BENEDICTUS PP. XV

Ad perpetuam rei memoriam. — Cum Biblia Sacra a rationalistis, qui quidem nullam Dei nec revelationem nec inspirationem ponunt, sic recentiore memoria tractarentur, quasi a solis hominum ingeniis profecta essent, eorumque commenta, omni apparatu eruditionis instructa, latius in dies, cum gravissima imperitorum offensione, serperent, Apostolici officii conscientia permotus, Decessor Noster Leo XIII, ut huic tantae tamque perniciosae temeritati occurreret, Litteris Encyclicis *Providentissimus Deus*, die XVIII mensis novembris an. MDCCCXCIII datis, certa quaedam posuit illustravitque principia, quibus parere omnes oporteret, quicumque se ad studium et interpretationem divinarum Litterarum contulissent. Eiusmodi autem incommodis cotidie ingravescentibus, idem Pontifex, ne ulli providentiae modo pepercisse videretur, Litteris Apostolicis *Vigilantiae studiique memores*, die XXX mensis octobris an. MDCCCCII datis, Consilium seu *Commissionem*, quam vocant, studiis Sacrae Scripturae provehendis instituit, cui universa rei biblicae cura propria esset ac peculiaris. Optimum sane propositum uberrimi, ut exspectare par erat, consecuti sunt laetissimique fructus, cum Cardinales aliique doctissimi viri, in id Consilium adlecti, hoc spatio tem-

poris, plura ediderint, post maturam deliberationem Romanoque Pontifice adprobante, responsa, quibus et quaestiones satis multae, antehac in contrarias partes agitatae, sunt opportune diremptae, et leges studiis catholicorum doctorum biblicis dirigendis sapienter utiliterque praefinitae.

Neque vero actuosa Pontificii Consilii opera hos intra fines constitit. Anno enim MDCCCCVII, auctore atque auspice fel. rec. Decessore Nostro Pio X, decrevit, ut Bibliorum a S. Hieronymo in latinum facta conversio, quae *Vulgatae* nomen invenit, antiquis praesertim codicibus inspectis, ad pristinam lectionem restitueretur. Quod quidem munus, laboriosum sane ac perarduum, sodalibus Benedictinis auspicato delatum est, qui, nullo paleographiae cognatarumque doctrinarum neglecto praesidio, remotisque omnibus, quae in re tam gravi necessario obstarent, impedimentis, admirabili, qua solent, et sollertia et constantia, inceptum, acatholicis ipsis probatissimum, persequuntur.

Haud ita multo post, cum eidem Pontifici visum esset expeditiorem clericis aperire viam, ut omnibus saepti munimentis propugnationem pro Scriptura Sacra susciperent, suasore eodem Pontificio Consilio, Litteris Apostolicis *Vinea electa*, datis die VII mensis maii an. MDCCCCIX, Institutum Biblicum in hac alma Urbe condidit, illudque non modo apparatissimis aedibus bibliothecaque singulari et fere unica instruxit, sed locupletavit etiam eo omni eruditionis biblicae instrumento, quod ad pleniorem intelligentiam validioremque Librorum Sacrorum tuitionem quam maxime conferret. Societatis Iesu sodalibus, praeclare de disciplinis sacris deque clericorum institutione meritis, mandavit, Instituto praeessent, docerent; qui Pontificis bonorumque omnium ita exspectationem explevere, ut iam, haud longo intervallo, complures eosque peritissimos in Ecclesiae campum horum studiorum cultores dimiserint.

Haec omnia diligenter animo reputantibus, occurrit Nobis cogitatio, quo pacto possemus instituta tanti ponderis sic complere ac perficere, ut parta antehac Ecclesiae Dei magno numero commoda uberiorum accessione utilitatum cumularentur: quod si fecissemus, videbamur rem certe facturi a mente proximi Decessoris Nostri minime alienam, quandoquidem constat, plura hac in re Pontificem statuisse ea lege, ut, quemadmodum vel condicio temporum vel rerum usus et experientia postulasset, ita corrigerentur, perficerentur. Deliberatum igitur Nobis est, nonnulla constituere, quibus tum Instituti in primis Biblici efficientiam virtutemque, quantum fieri potest, augeamus, tum etiam mutuas rationes et necessitudines moderemur, quae et eidem Instituto et Pontificio Consilio Vulgatae restituendae praeposito cum supremo Nostro de universa re biblica Consilio intercedant oportet.

Itaque, salvis iis omnibus, quae, antea quoquo modo sancita, ab hisce Litteris Nostris minime discrepent, haec Apostolica Auctoritate Nostra edicimus ac decernimus quae sequuntur:

I. Ad Scripturae Sacrae studia in Instituto Biblico ne admittantur, nisi qui ordinarium studiorum philosophiae et theologiae cursum confecerint.

II. Studiorum biblicorum curriculum tribus ibidem annis absolvatur, servata tradendarum disciplinarum ratione, quae, Nostro rei biblicae provehendae Consilio probata, ad hunc diem viguit; unoquoque autem exeunte anno, fiat, uti assolet, doctrinae experimentum.

III. Iis penitus abrogatis, quae continentur tum Litteris Apostolicis *Iucunda sane* die XXII mensis martii an. MDCCCCXI et *Ad Pontificium Institutum Biblicum* die II mensis iunii an. MDCCCCXII datis, tum aliis Litteris, quae huic voluntatis Nostrae significationi haud congruant, Instituto Biblico largimur, ut alumnis, qui facto periculo probati sint, post primum annum det litteras testimoniales legitimi adscensus, post alterum vero, academicum conferat baccalaureatus gradum.

IV. Litteris Apostolicis *Scripturae Sanctae*, die XXIII mensis februarii an. MDCCCCIV datis, derogantes, Instituto Bibblico concedimus, ut discipulis, qui integrum ibidem studiorum curriculum confecerint, tentata eorum doctrina eademque probata, academicum in Sacra Scriptura prolytatus gradum, nomine tamen Pontificii Consilii Biblici, decernat.

V. Testimoniales Litterae et diplomata academicorum graduum, de quibus nn. III et IV sermo est, in eam sententiam edantur, quam Pontificium Consilium Biblicum antea probaverit.

VI. Iudiciis, quibus in Instituto Biblico candidatorum ad prolytatum doctrina explorabitur, unus aliquis e consultoribus Pontificii Consilii Biblici, quem Cardinales e Consilio eodem delegerint, continenter intersit et suffragium ferat, ut ceteri.

VII. Quemvis academicum in Sacra Scriptura gradum conferri ne liceat nisi iis, quos legitime constet laurea sacrae theologiae potitos esse in aliquo athenaeo ab Apostolica Sede adprobato. Si quis autem eam lauream vel alium similem titulum sit alibi consecutus, res ad Pontificium Consilium Biblicum iudicanda deferatur.

VIII. Ius laureae in Sacra Scriptura impertiendae uni esto Supremo Nostro rei biblicae provehendae Consilio, quod item perget ad experimentum admittere eos ad prolytatum candidatos, qui Sacrae Scripturae studiis extra Institutum Biblicum vacaverint.

IX. Nemini liceat suam periclitari doctrinam, laureae in Scriptura Sacra potiundae causa, nisi saltem biennio ante Prolyta renuntiatus

sit, simulque vel rem biblicam docuerit vel aliquam de eadem elucubrationem ediderit.

X. Professores ordinarii Sacrae Scripturae in Instituto Biblico tradendae a Praeposito Generali Societatis Iesu, uti antehac, eligantur; accedat tamen Pontificii Consilii assensus.

XI. Tum Pontificium Consilium Vulgatae restituendae, tum Pontificium Institutum Biblicum, quotannis, ad supremum Nostrum rei biblicae provehendae Consilium de opera et condicione sua, deque rebus maioris momenti universis, scripto plene absoluteque referant.

Quae vero in hac causa statuere ac decernere visum est, ea omnia et singula, uti statuta et decreta sunt, ita rata et firma esse ac manere volumus et iubemus: contrariis non obstantibus quibuslibet.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die XV mensis augusti anno MDCCCCXVI, Pontificatus Nostri secundo.

P. CARD. GASPARRI, *a Secretis Status.*

L. ✠ S.

EPISTOLAE

I

AD R. P. D. IULIANUM ARCHIEPISCOPUM PORTUS PRINCIPIS, CETEROSQUE EPISCOPOS PROVINCIAE ECCLESIASTICAE HAITIENSIS IN CONVENTUM CONGREGATOS.

Venerabiles Fratres, salutem et apostolicam benedictionem. — Pietatis in Nos vestrae quamdam veluti expressam imaginem vidimus in amantissima epistola, quam proxime congregati dedistis ad Nos. Quod enim omni officiorum genere tueri, firmare contenditis suavissimae necessitudinis nexus, qui vobis Nobiscum sunt: quod studiose recolitis beneficia, quae in vos atque in gentem vestram contulimus: quod ea celebratis quae ad suadendam pacem et ad levandas belli calamitates apostolica providentia egimus, agnoscimus quo Nos simus apud vos loco: quanta cum exspectatione una cum tristissimarum Europae rerum cursu, Nostrae persequamini caritatis consilia ac coepta, quamque gratis ea vel ipsi vos teneatis animis. - In iis vero quae scribitis de Venerabili Fratre Francisco, Archiepiscopo tit. Nicosiensi, viro Nobis probatissimo, quem Legatum ad vos haud ita pridem misimus, ac de Venerabili Fratre Ignatio, Episcopo Caiesensi, quem vestro delectum de clero, socium in

ministerio vobis adiunximus, amavimus, in re sane optatissima, vestrae auctoritatis suffragium. Alterum enim a vobis ornari laudibus, frui alterum benevolentia atque existimatione vestra, tanti profecto Nobis est, quanti prudentium virorum iudicio comprobari ad eas utilitates, quas ex eorum virtute speramus, satis esse in illis praesidii.

Hisce vestrae in Nos pietatis officiis, officia plane respondent pietatis Nostrae; quorum nunciae hae sint vobis litterae et testis apostolica benedictio, quam, caelestium auspicem munerum, vobis omnibus, venerabiles Fratres, Clero ac populo unicuique vestrum tradito, peramanter in Domino impertimus.

Datum Romae apud S. Petrum, die IV iulii MCMXVI, Pontificatus Nostri anno secundo.

BENEDICTUS PP. XV

II

AD IULIUM S. R. E. PRESB. CARDINALEM BOSCHI, ARCHIEPISCOPUM FERRARIENSEM EPISCOPUM COMACLENSEM, GEORGIUM S. R. E. PRESB. CARD. GUSMINI, ARCHIEPISCOPUM BONONIENSEM, ET ARCHIEPISCOPOS ATQUE EPISCOPOS FLAMINIAE REGIONIS IN ANNUUM CONVENTUM CONGREGATOS.

Dilecti Filii Nostri ac venerabiles Fratres, salutem et apostolicam benedictionem. — Epistolam accepimus, quam ad Nos dedistis dimisso nuper Bononiensi coetu; eamque ut legimus, dici vix potest quantum ad Nostrum de vobis iudicium, quantum etiam ad benevolentiam accesserit. Vidimus enim nihil vos magis desiderare, quam ut coniunctissimi Nobis, uti semper fuistis, ita esse perseveretis: nihil studiosius curare quam ut Ecclesiae vestrae in exemplum floreant: nihil earum caussa velle, nihil moliri nisi eximia cum utilitate coniunctum. Qua in re, non probamus solum, sed vehementer laetamur in eo nunc vos maxime adlaborare, ut quamplurimi etiam ex vestris gregibus sint, qui catholicis iis societatibus dent nomen, quas novis curis efficere conati sumus proposito aptiores. Quae sint tempora, quid postulent: futuri eventus quid spei afferant, quid timoris, ipsi vos tenetis. Cavendum sane, ne iidem imparatos ac desides catholicos offendant; sed non obliviscendum bonos Christi milites eos tantum esse qui christianarum virtutum cultu Christum induant ac prae se ferant.

Auspex divinorum munerum, in primisque optatissimae illius pacis, quam cotidianis precibus a Deo vobiscum efflagitare non desistimus,

apostolica sit benedictio, quam vobis omnibus, dilecti Filii Nostri ac venerabiles Fratres, et uniuscuiusque vestrum Clero ac populo peramanter in Domino impertimus.

Datum Romae apud S. Petrum, die v iulii MCMXVI, Pontificatus Nostri anno secundo.

BENEDICTUS PP. XV

III

AL CONTE MASSIMILIANO ZARA, PRESIDENTE GENERALE DELLA SOCIETÀ DI S. PAOLO PER LA DIFFUSIONE DELLA STAMPA CATTOLICA.

Diletto Figlio, salute ed apostolica benedizione. — Il devoto indirizzo, che Ci avete fatto pervenire unitamente al resoconto generale dei libri distribuiti dalla Società di S. Paolo dal 1875 al 1915, nel tempo stesso che richiama il Nostro pensiero su di un'opera, alla quale demmo già anche Noi il Nostro nome e la Nostra adesione, con la dettagliata enumerazione delle stampe da essa diffuse, Ce ne pone quasi sott'occhio la vita intensa e largamente benefica. Sono esse atti pontificî ed opuscoli di polemica cattolica: libri di pietà e di amena lettura: illustrazioni storiche e pubblicazioni di sana cultura ed educazione cristiana. Nulla insomma è stato trascurato di quanto può giovare a formare nei lettori lo spirito cristiano, a difenderlo dai quotidiani assalti della incredulità e del vizio e ad offrirgli gradito e salutare pascolo. Possiamo pertanto rallegrarCi ben di cuore con voi, diletto Figlio, e con quanti sono che vi coadiuvano in questa nuova forma di apostolato, e concepire le migliori speranze per l'avvenire, ora specialmente, che la stampa cattolica viene promossa anche dall'Opera Nazionale della Buona Stampa. La quale, se a differenza della Società di S. Paolo, si occupa principalmente della stampa periodica, ha tuttavia con essa identico lo scopo, e l'una e l'altra possono a ragione considerarsi due fratelli, che, in campo alquanto diverso, combattono ambedue una medesima battaglia. Battaglia veramente santa, ed alla quale i tempi che vengono maturandosi attraverso così luttuosi avvenimenti, richiedono quanto mai sollecito e generoso il concorso di ogni buon cattolico.

Auspice delle celesti ricompense ed attestato della paterna Nostra benevolenza vi sia intanto l'Apostolica Benedizione, che di gran cuore impartiamo a voi, diletto Figlio, alla Società cui con tanto zelo presie-

dete, ed a quanti vi assistono con l'opera, col consiglio e con l'obolo della loro carità.

Dal Vaticano, li 22 luglio dell'anno 1916, secondo del Nostro Pontificato.

BENEDICTUS PP. XV

IV

AD R. P. D. BERNARDUM, ARCHIEPISCOPUM BOGOTENSEM, CETEROSQUE COLUMBIAE ARCHIEPISCOPOS ET EPISCOPOS CONVENTUM CELEBRATUROS.

Venerabiles Fratres, salutem et apostolicam benedictionem. — Accepimus vos brevi congressuros esse ad tractanda communia Ecclesiarum vestrarum negotia; et quamquam sollertia vestra vix ullum faciat hortationi locum, caritati tamen providentiaeque Nostrae haud videmur satisfecisse, nisi quaedam suggesserimus quae et solatio vobis et dioecesibus vestris utilitati non exiguae futura confidimus. Nova ea quidem non sunt: sed cum de rebus agatur quibuscum catholicae rei profectus coniungitur maxime, iteranda vobis et commendanda duximus.

Ac primo illud attingimus, quod unum prae omnibus arbitramur diligentiam vestram desiderare: id est consilium provincialium Seminariorum. Plane nostis, venerabiles Fratres, quam ubere cum fructu iis alibi utantur dioeceses bene plures. Quid ni igitur, non minori spe proposita, eadem experiatur Columbiana Ecclesia? Tempora, in quae incidimus, eiusmodi, ut videtis, sunt, quae viros e clero non in una sacri ministerii perfunctione sancte versari velint, sed docendo, medendo, sanando, omnes persequi nocendi vias, quas catholici nominis hostes cotidie novas nanciscuntur. At vero sacerdotum eiusmodi non cuique vestrum praesto erit copia, nisi iisdem formandis etiam apud vos maiora quaedam destinata sint clericorum domicilia, in quibus uberior atque elegantior magistrorum doctrina spem portendat alumnorum, qui ad praelianda praelia Domini cum se paullo utilius conferre, tum ceteros apte valeant comparare. Quare hoc petimus, ut cogitationes curaeque vestrae, ut in ceteris rebus, ita in hac, qua profecto nil conducibilius ad frugiferum episcopale ministerium, quam diligentissime versentur.

Ad haec, non abs re erit commendare vobis etiam eam institutorum providentiam, quorum complexus audit actio christiano more socialis. Novimus vel apud vos eam tempora clamare ac vehementer clamare. Hostis enim, si nondum in apertam aciem descendit, suas tamen instruit copias, eo erupturus audacius, quo catholicos imparatiores offenderit. Valde igitur velimus in hoc quoque campo, qui sane patet amplis-

simus, caritas vestra alacris contendat ac prudens, neque ullo modo patiatur filios lucis minus esse prudentes quam filii tenebrarum. Sed in providendo rectum tenendum est iter. Neque enim clericis vel laicis catholicae actioni studiosis adeundae tantum congregandaeque sunt plebes; sed catholicae fidei veritatibus penitus innutriendae, ut quid officii, quidve muneris sit cuiusque proprium quisque teneat et opere exhauriat. Christus, ut omnia uno verbo complectamur, in singulis fidelibus formandus est, antequam iidem Christo valeant militare. Siquid praeterea nova tempora visa fuerint postulare, non difficili id negotio obtineri ab iis poterit, quos disciplina sancta dicto audientes effecerit et ad bonum fidei certamen egregie comparaverit.

Ad rem subsidia, et ea quidem temporibus summopere accommodata, praebere exploratissimum est catholicas ephemerides. Eiusmodi enim paginas, ad multorum manus facile perventuras, plurimum valere ad serendum bonum semen, ad errores refellendos, ad hortandos excitandosque desides, nemo est qui non experiendo noverit: iisque carere bonos ad aedificationem, quum improbi tam misere abutantur ad destructionem, ferendum neutiquam est. Verum curandum etiam ut arma eiusmodi ab iis tractentur, qui recte tractare valeant et velint: qui nimirum et doctrina affluant et officia non negligant eorum propria, qui pro caussa sanctissima se sciunt dimicare.

In rerum denique genere politico, quid catholicis sequendum sit, quidve vitandum, non obscure patet in datis ad rem, a Decessoribus Nostris, documentis gravissimis. Hisce ut nullo non tempore debitus sit apud vos honos, omni ope admittendum vobis est; illud prae ceteris hortantes fideles, in primisque viros e clero, ne studia partium, neve inutilium contentionum caussae tunc cum maxime vires dissipent atque animos disiungant, cum dimicatio praesens vel imminens exigit ut una eademque sit catholicorum omnium mens, una eademque voluntas atque actio.

Habetis, venerabiles Fratres, quid ex desiderio Nostro, ad commune Ecclesiarum vestrarum bonum, in proximo conventu agitetis: in idemque curas vos omnes esse impigre volentesque collaturos adeo Nobis certum est, ut ab omni exhortatione abstineamus.

Testem interea benevolentiae Nostrae ac divinorum auspicem munerum, vobis omnibus, venerabiles Fratres, Clero populoque unicuique vestrum tradito, apostolicam benedictionem peramanter in Domino impertimus.

Datum Romae apud S. Petrum, die I augusti MCMXVI, Pontificatus Nostri anno secundo.

BENEDICTUS PP. XV

ACTA SS. CONGREGATIONUM

SUPREMA SACRA CONGREGATIO S. OFFICII

I

SUPER CASUUM CONSCIENTIAE RESERVATIONIBUS

INSTRUCTIO

Cum experientia comprobatum sit casuum, quos vocant, conscientiae reservationes, si debitam mensuram et modum excedant, in animarum perniciem potiusquam in earum utilitatem vergere posse; Suprema haec Sacra Congregatio Sancti Officii, praecedentibus ad rem dispositionibus novas, pro opportunitate temporum, superaddens, de expresso mandato Ssmi D. N. Benedicti divina providentia PP. XV, haec cum omnibus et singulis Rmis locorum Ordinariis *decretorie* omnino ac *praeceptive* communicanda statuit:

1. Meminerint ante omnia Rmi Ordinarii casuum conscientiae reservationes *ad destructionem munitionum*, iuxta dictum Apostoli (2 *Cor.*, X, 4), ad removenda scilicet obstacula quae saluti animarum *non communi* impedimento sunt, esse dirigendas; ideoque, generatim loquendo, extraordinario huic remedio manus ne velint apponere nisi, re in synodo dioecesana discussa, vel, extra synodum, auditis Capitulo Cathedrali et aliquot ex probatioribus ac prudentioribus suae dioecesis animarum curatoribus, de vera reservationis necessitate aut utilitate in Domino convincantur.

2. Utcumque, casus reservandi sint *pauci* omnino, *tres* vel, ad summum, *quatuor*, atque ex gravioribus tantum et atrocioribus criminibus *specifice* determinandis; ipsa vero reservatio non ultra in vigore maneat quam necesse sit ad publicum aliquod inolitum vitium extirpandum aut collapsam forte christianam disciplinam instaurandam.

3. Reservationi, generatim, ne submittantur sive *peccata mere interna*, quippe quae, ut docet Benedictus XIV (*De syn. dioec.*, V, 5, 5), *non est in praxi receptum ut unquam reserventur*, propter animarum periculum;

sive quae ex *humana fragilitate* derivantia aliam non habeant specialem sibi coniunctam malitiam, propter humanam infirmitatem.

4. Prorsus autem ab iis peccatis sibi reservandis Ordinarii abstineant, quae iam sint Sedi Apostolicae reservata, ne scilicet absque necessitate multiplicentur leges; et, regulariter, ab iis quoque quibus censura, etsi nemini reservata, a iure imposita sit; hoc enim expresse prohibet vetus Instructio S. Congregationis Episcoporum et Regularium diei 26 novembris 1602, quae ita se habet: « Praesertim vero haec monenda « censet Sacra Congregatio, ut videant ipsi Ordinarii ne illos casus pro- « miscue reservent quibus adnexa est excommunicatio maior a iure « imposita, cuius absolutio nemini reservata sit, nisi forte propter fre- « quens scandalum aut aliam necessariam causam aliqui huiusmodi « casus nominatim reservandi viderentur ».

5. Cauti insuper omnino sint et quam maxime parci quod ad poenales sanctiones, excommunicationes praesertim, quibus forte suas reservationes communire velint; nam, ut sapienter admonet Sacrosancta Tridentina Synodus (Sess. 25, *de Ref.*, c. 3): « Quamvis excommunica- « tionis gladius nervus sit ecclesiasticae disciplinae et ad continendos « in officio populos valde salutaris; sobrie tamen magnaque circumspe- « ctione exercendus est, cum experientia doceat, si temere aut levibus « ex rebus incutiatur, magis contemni quam formidari et perniciem « potius parere quam salutem ».

6. Verumtamen, statutis semel reservationibus quas vere utiles aut necessarias iudicaverint, curent omnino ut ad *certam* fidelium notitiam, quo meliori eis videbitur modo, eaedem deducantur - nam quaenam earum vis si lateant? - easque, quamdiu necessitas aut utilitas perduraverit, firmas teneant, seu facultatem a reservatis absolvendi ne cuivis et passim impertiant. Mens tamen est S. Congregationis ut huiusmodi absolvendi facultas *habitualiter* impertiatur saltem Canonico Poenitentiario, etiam Ecclesiae Collegiatae, et Vicariis Foraneis eorumve vices gerentibus, addita his ultimis, praesertim in locis dioecesis a sede episcopali remotioribus, etiam facultate subdelegandi *toties quoties* confessarios sui districtus, si et quando pro urgentiori aliquo determinato casu ad eos recurrant.

7. Ad evitanda demum gravia inconvenientia quae ex reservationibus utilibus quoque ac necessariis in peculiaribus quibusdam rerum adiunctis facile oriri possent, eadem S. Congregatio, nomine et auctoritate Sanctissimi, sequentia decernit:

a) Quaevis Ordinariorum reservatio *ipso iure* cessat sive cum aegrotis qui domo excedere non valent, confiteri cupientibus; sive cum

sponsis confitentibus matrimonii ineundi causa; sive tandem quoties, prudenti confessarii iudicio, absolvendi facultas a legitimo Superiore peti nequeat absque gravi poenitentis incommodo aut sine periculo violationis sigilli sacramentalis.

b) Cessat pariter reservatio si, petita pro aliquo determinato casu a legitimo Superiore absolvendi facultate, haec forte denegata fuerit: cessat tamen pro ea vice tantum.

c) Toto tempore ad praeceptum paschale adimplendum utili, a casibus quos quomodolibet sibi Ordinarii reservaverint, absolvere possunt, absque alius facultatis ope, parochi quive parochorum nomine in iure censentur.

d) Quo tempore Sacras Missiones ad aliquem populum haberi contingat, eadem absolvendi facultate gaudent singuli Missionarii.

e) Postremo, a peccatis in aliqua dioecesi reservatis absolvi possunt poenitentes in alia dioecesi, ubi reservata non sunt, a quovis confessario sive saeculari sive regulari, etiamsi praecise ad absolutionem obtinendam eo accesserint.

8. Sed, denique, studeant potissimum Ordinarii doctos, pios ac prudentes confessarios in tota dioecesi efformare, eisque opportuniora ad inolita vitia convellenda remedia suggerant quae ipsimet, si poenitentes ad se remitterentur, adhibituri forent. Quo, dum et confessariis et poenitentibus inevitabiles reservationum molestias vitabunt, optatum effectum suavius simul ac certius, Deo adiuvante, consequi poterunt. Interim vero casuum reservatorum, si qui in propria dioecesi constituti sint, disciplinam ad haec praescripta quamprimum reducere, servato modo art. 1° statuto, et haec omnia suos confessarios apprime edoceri satagant.

Datum Romae, ex Aedibus S. Officii, die 13 iulii 1916.

R. Card. Merry del Val, *Secretarius*

L. ✠ S.

II

DICHIARAZIONE

« Il sacerdote Antonio Caccavari, della diocesi di Nicastro, con « decreto della Suprema Congregazione del S. Uffizio di feria IV, 12 luglio « del corrente anno 1916, fu ridotto allo stato laicale *firma lege castitatis*, per molte e gravi mancanze disciplinari, e specialmente perchè, « dopo essere stato rimosso dalla parrocchia e sospeso *a divinis*, ha « seguitato ad esercitare i sacri ministeri, mostrandosi ostinatamente « refrattario a tutte le disposizioni prese ripetutamente dalla S. Sede a « suo riguardo ».

III

DECLARATIO

Feria IV die 2 augusti 1916

Cum dubia varia orta fuerint circa decretum latum ab hac Suprema Congregatione S. Officii die 21 maii 1912 circa adsistentiam passivam Parochorum in celebratione matrimonii mixti, haec eadem S. Congregatio sui muneris esse duxit declarare praefatam adsistentiam passivam tolerari solummodo in illis regionibus, quibus ante Decretum *Ne temere* concessiones speciales factae ac instructiones datae fuerant a S. Sede, et tantum in casibus et sub conditionibus ibidem expressis, atque proinde matrimonia extra praedictas regiones sic contracta (idest cum adsistentia Parochi passiva) esse non tantum illicita, sed etiam omnino invalida.

Et feria V, die 3 eiusdem mensis, SSmus D. N. Benedictus divina providentia PP. XV, in solita audientia R. P. D. Adsessori huius Supremae Congregationis S. Officii impertita, relatam sibi suprascriptam declarationem benigne adprobare ac suprema sua auctoritate in omnibus ratam habere dignatus est.

Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae, ex aedibus S. Officii, die 5 augusti 1916.

Aloisius Castellano, *S. R. et U. I. Notarius.*

SACRA CONGREGATIO CONSISTORIALIS

I

WESTMONASTERIENSIS ET NORTANTONIENSIS

DISMEMBRATIONIS ET UNIONIS

Decreto huius S. Consistorialis Congregationis diei 25 iulii 1916, SSm̃us Dominus Noster Benedictus PP. XV statuit ut ea pars territorii vulgo *Royston*, quae nonnullos ante annos, civilis auctoritatis iussu, a comitatu *Cambridgeshire*, ad dioecesim Nortantoniensem pertinente, disiuncta fuerat et comitatui *Hertfordshire* dioecesi Westmonasteriensi proprio adiuncta, a dioecesi Nortantoniensi avulsa, dioecesi Westmonasteriensi adscriberetur, ut fines ecclesiastici cum civilibus adaequarentur.

II

PROVISIO ECCLESIARUM

Successivis S. Congregationis Consistorialis decretis, SSm̃us D. N. Benedictus PP. XV has, quae sequuntur, ecclesias de proprio pastore providit, scilicet:

5 augusti 1916. — Titulari episcopali ecclesiae Poglensi praefecit R. D. Rynaldum Muñoz, presbyterum dioecesis Ssm̃ae Conceptionis, Gubernatorem ecclesiae loci cui nomen « Chillàn » in Cile.

10 augusti. — Metropolitanae ecclesiae S. Jacobi de Venezuela (Caracas) R. D. Philippum Rincón Gonzalez, antistitem urbanum, parochum et vicarium foraneum, dioecesis Emeriten. in Indiis.

19 augusti. — Cathedrali ecclesiae Apamiensi R. D. Petrum Marceillac, presbyterum archidioeceseos Tolosanae, ibique parochum ecclesiae S. Hieronymi.

22 augusti. — Cathedrali ecclesiae Seguntinae R. D. Eustachium Nieto et Martin, presbyterum archidioeceseos Matritensis, parochum ecclesiae Purissimae B. M. V. Conceptioni in hac urbe dicatae.

SACRA CONGREGATIO CONCILII

HISPALEN.

IUBILATIONIS

19 iunii 1915

1. *Species facti.* - Quidam sacerdos Dignitatem obtinens in Capitulo Metropolitano Hispalensi, dato supplici libello ad hanc S. Congregationem, humiliter postulavit indultum perpetuae iubilationis, ex legitima causa quadragenarii servitii, quod obivisse se asseverabat, per sexdecim annos in praefata cathedrali Hispalensi, per antecedentes vero in ecclesia Collegiata Matritensi, in cathedrali Terulensi, ac iterum in ecclesia Matritensi, ex quo haec erecta fuerat in cathedralem. Preces commendabat Emus Archiepiscopus Hispalensis, referens quoque de favorabili voto Capituli; eisdemque precibus addebantur attestationes Capitulorum Matritensis et Terulensis, quibus plena assertorum fides elucebat.

Super his autem opportunum visum est sententiam exquirere unius e S. Congregationis Consultoribus.

2. *Votum Consultoris* summatim ita referri potest. - Ne Orator intentionem suam consequatur, potissimum obstare videtur contraria praxis S. Congregationis. Etenim, quamvis iubilationis beneficium sit tandem mera gratia ex benignitate S. Sedis concessa, attamen, decurrente tempore, praxi et decretis huius S. Congregationis, nonnullae regulae et conditiones de huiusmodi gratia concedenda firmatae sunt, ex quibus etiam illa est, quod servitium laudabile quadraginta annorum requiritur praestitum in eadem ecclesia aut civitate, vel saltem in eadem *dioecesi*. Ita docent, inter alios, Santi, *Prael.*, ed. IV, vol. III, p. 66 s., auctoritate innixus resolutionum S. C. C. sub d. 17 dec. 1718, et Verulan. d. 17 sept. 1842, nec non praxis inolitae in Urbe, ubi, ait, « pro concessione indulti computatur servitium Chori « praestitum successive, in variis vel pluribus Ecclesiis, *dummodo semper « Urbanis* »; De Herdt, *Prax. Cap.*, c. XI, § 3; De Angelis, *Prael. Iuris*, t. II, p. 1, pp. 77 ss.; *Acta Ap. Sedis*, vol. VI, p. 430, ubi innuuntur solummodo « *rarissimi* casus, quibus S. Pontifex ex *speciali et extraordinaria « gratia*, servitium in diversis dioecesibus praestitum coniunxerit ad effe- « ctum indulgendae iubilationis », qui casus, quum nulla specifica eorum mentio fiat, atque rarissimi, speciales, extraordinarii dicantur, speciem praeseferre videntur *exceptionis* quae regulam firmare solet in contra-

rium. Stat igitur quadragenarium servitium ad iubilationis indultum obtinendum requiri praestitum saltem in ecclesiis *eiusdem dioecesis*.

3. Huius regulae si origo quaeratur, Consultor inveniri censet in eo quod iubilationis beneficium paullatim consuetudine inductum est, tamquam interpretatio extensiva illius causae canonicae absentiae a choro, quae in *utilitate ecclesiae* fundatur. Norunt quidem omnes ad tramites c. un. *de Cler. non resid.* (III, 3) in VI legitime lucrari posse distributiones quotidianas eum qui causa *utilitatis ecclesiae* cui inservit, a choro abest: hinc effectum videtur, iudicio Consultoris, ut satis censeretur contulisse in utilitatem ecclesiae, deque ea satis meruisse qui per quadraginta annos eidem ecclesiae laudabiliter inserviisset, adeo ut ab ulterioris servitii gravamine ferendo, ex aequitate quadam solveretur. Idipsum confirmat verbis Fagnani, in c. Licet, *de Praebendis*, n. 166: « Toleranda « sunt statuta ecclesiarum quibus declarantur Iubilati et immunes a « choro, qui per XL annos continuos ecclesiae inservierunt. Hoc enim « *in utilitatem ecclesiae* intelligitur esse sancitum, ut Canonici et Mini- « stri spe immunitatis assequendae, ad servitium chori diutius exhiben- « dum alacriores reddantur... Saepe etiam a S. C. C., me Secretario, « indultum fuit Canonicis... septuagenariis, qui quadraginta annos con- « tinuos divinis interfuerunt, *ut tamquam de Ecclesia bene meriti*, perci- « pere valeant et distributiones, licet choro non intersint » (cfr. Garcia, *De Benef.* III, c. II, n. 344). Posita autem hac origine seu ratione iuridica beneficii iubilationis, quum ecclesia de cuius agitur utilitate, profecto ea sit ecclesia *particularis seu propria* cui iubilandus adscriptus est, non autem Ecclesia universalis, seu etiam ipsa natio vel dioecesis, (cfr. Gerunden., *Distributionum choralium* in *Actis Ap. Sedis*, 1915, p. 262), pronum erat inferre repellendum esse a beneficio iubilationis qui quadraginta continuos annos servitii non peregisset in eadem ecclesia, sed in diversis, licet eiusdem dioecesis, Capitulis.

4. Verumtamen ab hac iuris severitate seu subtilitate paullatim recessum est, adeo ut hodie (prout certum omnino est, etiam ex praxi H. S. C.), minime censeatur canonicae aequitati congruum, quemquam ab hoc iubilationis beneficio repelli, hac una de causa, quod in *diversis* ecclesiis *eiusdem dioecesis* inservierit: idque profecto tum immutatis rerum adiunctis, tum novo cuidam iuridico conceptui iubilationis acceptum referri debet.

Etenim, in primis, hodie in nonnullis ditionibus, ecclesiae collegiatae iam non fruuntur bonis suis propriis, neque independenti gaudent rerum suarum administratione, sed loco praebendarum sunt proventus annui qui rependuntur a Gubernio ex *massa* quadam, quam illud

coacervavit ex ecclesiarum depraedatione; item translationes Canonicorum ex Capitulo ad Capitulum, antiquitus rarae et odiosae, frequentes admodum nostris diebus factae sunt. Quapropter, ei qui, dum noviter in ecclesiam receptus est, postularet tamen iubilationem, non semper recte hodie opponeretur, ignorari in Capitulo praecedentia eius merita, nec posse de bonis Capituli praemio honestari servitia aliis in ecclesiis locisve praestita.

Hinc demum primaevae iuridicae notioni iubilationis ex causa *utilitatis ecclesiae*, alia suffecta est (quae ceteroquin et in praecedenti contineri, vel cum ea coniungi saltem quadam affinitate visa est) in utilitatem scilicet et praemium *personae*, quae respiceret magis *merita propria* Canonici: deducta comparatione ex iure Romano, seu civili, quo cessare aliquando a militia publicisve servitiis, atque emeritorum frui stipendiis concedebatur iis qui quadraginta saltem annorum spatium utilitati publicae consecrarint, idque ubivis et in quovis gradu seu officio.

5. Haec autem nova iuridica notio, cum suis consectariis, iudicio Consultoris qui scripsit, minime respuenda videtur, quum satis consonum videatur, ea quae *consuetudine* sunt inducta, *consuetudine* pariter, novis emergentibus rerum adiunctis, temperari et accommodari. Multo magis, quod haec notio iubilationis *personalis* nobilior videatur, et ad effectum ad quem beneficium hoc inductum fuit, assequendum, aptior; nam v. g. Canonicus ab una ad aliam dioecesim translatus post plures annos servitii in prima, ita ut sperare non possit, se alios XL continuos annos in altera esse emensurum, nec proinde iubilationem fruiturum, alias bene promeritus, multo minus profecto allicietur ad diligentem sedulamque operam navandam servitio chorali, quam si probe sciat tempora servitii praestiti in utraque dioecesi posse simul coniungi.

Porro, si haec generatim admittantur, nihil iam obstare videtur quominus precibus Oratoris adnuatur. In Hispania enim Canonici nonnisi iis proventibus fruuntur qui a Gubernio, *pro praestantia Capitulorum*, singulis solvuntur; unde quasi quodam *ascensu* ad meliora translationes Canonicorum de uno ad alterum Capitulum, etiam in diversis dioecesibus, pro *meritis* decernuntur, nec devitari possunt; adeo ut Capitula Cathedralia, veluti ex quodam iugi concursu inter clericos omnes nationis de optimis et praestantioribus viris sane provideantur. In nostra demum specie, Canonicus per *sexdecim annos* ecclesiae Hispalensi inserviit, deque ea idcirco satis benemeritus censeri potest: nec ullus subest timor, ne servitium chori, in insigni et numeroso adeo Capitulo, ex hac iubilatione detrimentum capiat. Concludit igitur Consultor, votum Emi Archiepiscopi Hispalensis comprobans, ut petitum in casu indultum benigne concedatur.

Resolutio: Propositis precibus Oratoris, in plenariis Emorum ac Rmorum Patrum comitiis die 16 iunii 1915 habitis, Sacra Congregatio Concilii rescribendum censuit: *Pro gratia iubilationis, in forma consueta.*

Quam resolutionem SSmus Dominus Noster Benedictus divina providentia PP. XV, in audientia die 18 eiusdem mensis infrascripto Secretario concessa, approbavit.

O. Giorgi, *Secretarius.*

S. CONGREGATIO DE PROPAGANDA FIDE

NOMINATIONES

Brevibus apostolicis nominati sunt:

27 novembris 1915. — *Episcopus Christopolitanus*, R. D. Matthaeus Brodie.

15 aprilis 1916. — *Episcopus tit. Tenedius et Vicarius Apostolicus Arabiae*, R. P. Evangelista ab Usselle, ex Ordine Min. Capulatorum.

28 aprilis. — *Episcopus Ballaratensis*, R. D. Daniel Foley.

— *Episcopus Portus Victoriae Seychellarum*, R. P. Ioannes Damascenus a Vovrai, ex Ord. Minorum Capulatorum.

8 iulii. — *Episcopus Portus Ludovici in insula Mauritio*, R. P. Ioannes Murphy, e Congregatione Spiritus Sancti.

SACRA CONGREGATIO RITUUM

TAURINEN.

DECRETUM BEATIFICATIONIS ET CANONIZATIONIS VEN. SERVI DEI IOSEPHI BENEDICTI COTTOLENGO, CANONICI SACERDOTIS, FUNDATORIS INSTITUTI TAURINENSIS PARVAE DOMUS A DIVINA PROVIDENTIA.

Super dubio

An et quibus miraculis constet in casu et ad effectum, de quo agitur?

Hac iniqua temporum acerbitate quanti referat quantique momenti sit memoriam excitare atque merita praeclari e sacerdotali ordine Viri, cui nomen Iosephus Benedictus Cottolengo, conspectus malorum, ex

una parte, ac miseriarum, quae undique circumdant et opprimunt eorumque causa et origo; ex alia vero parte totius vitae ratio huius venerabilis Dei Famuli eiusdemque fidelis et expressa imago suadent profecto plenaque significant.

Quamvis enim numquam fortasse ante actis aetatibus tanta fuerit, quanta hodie, praedicatio humanae fraternitatis, haec tamen non est nec esse potest, nisi quaedam verae germanaeque dilectionis fraternae fallax, ementita et fucata species, quandoquidem, frigescente et arescente caritate Christi, virescere nequit umquam in proximum caritas, quemadmodum toti iam innotuerat mundo cunctisque planum factum fuerat atque perspicuum ex quo divina illa vox insonuit: ***Mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum, diligat et fratrem suum*** (I Ioan., IV, 21). Tanta siquidem hi duo amores, Dei videlicet ac proximi, necessitudine et cognatione coniunguntur inter se et colligantur, ut alter, altero sublato, locum, ubi consistat, amplius non habeat. Revera, licet duo videantur, unus nihilominus semper est idemque erga Deum amor, qui, perinde ac ***principiis continentur conclusiones***, amplectitur in se explicatque amorem proximi, ut est Angelici Doctoris sententia (2ª 2ae, q. XLIV, art. 2, in corp.). Ex quibus illud veluti sponte sua scatet pronumque est intelligere; quod scilicet, ista adeo lacrimabili, quae omnium ante oculos obversatur, civilis societatis conditione, dum laesum se prodit manifesto funditusque eversum divinum de fraterna dilectione praeceptum, hoc ipso unaque simul neglectum omnino se ostendit impieque violatum quod de caritate Dei ***maximum*** est et ***primum mandatum***.

Quum igitur in discrimen vocentur suprema totius vitae christianae principia, peropportunum sane contingit maximeque fructuosum, ut Dei Famulus ad imitandum proponatur, qui exemplo suo doceat moneatque, nullam esse, eamque ne mente quidem concipi posse, in proximum caritatem seorsum a caritate Dei; eo vel amplius quod, edito iam, quindecim abhinc annos, apostolico decreto, quo praefati venerabilis Dei Servi heroicae probatae sunt virtutes, easdem ratas etiam habere et confirmare dignatus sit Deus, miraculorum, quod accessit, testimonio.

E variis porro factis, quae, uti prodigia, fama celebrabat, ideo binae selectae sunt sanationes, quippe aptiores inventae adipiscendae certitudini, quam, quum praesertim de miraculis agitur, necessario exposcendam sacri huius fori iubent leges. Constitit namque de morbis rem fuisse, quos appellant ***organicos***, adhibitoque apud Deum deprecatore fideli Eiusdem Famulo, venerabili Iosepho Benedicto Cottolengo, morbos ipsos, momento temporis, esse depulsos, simulque corporis, seu visceris, partem, quae vere et materialiter, seu ***anatomice*** et ***patologice***, ut inquiunt,

illuc usque graviter laesa erat, ad naturalem suam physiologicam integritatem plene perfecteque fuisse restitutam. Haec vero viribus naturae non acciderunt, neque fieri ullo modo potest, ut accidant umquam, quemadmodum pro utraque sanatione concors testata fuit trium insignium virorum, in arte peritorum, sententia, facilique negotio suadet sibi, immo et fateri cogitur vel quilibet imperitus homo et rerum medicarum ignarus.

Equidem huc perducta est res, severae ac diuturnae disceptationis ope; in antepraeparatoria namque Congregatione primum agitata fuit quaestio, secundo ac tertio in duabus subinde praeparatoriis Congregationibus, et quarto denique in Congregatione generali, die decima prima superioris mensis iulii, coram Sanctissimo Domino Nostro Benedicto Papa XV coacta. In qua ad discutiendum propositum quum fuisset dubium: *An et de quibus miraculis constet in casu et ad effectum, de quo agitur?* omnes, qui aderant, quum Reverendissimi Cardinales, tum Patres Consultores suffragia singuli ex ordine tulerunt, quibus laeto intentoque animo exceptis, Sanctissimus Dominus Noster decretoriam sententiam Suam de more aperire distulit, interim divini luminis praesidium a Patre luminum impensius deprecaturus.

Hac vero die Dominica nona post Pentecosten, sacro devotissime peracto, ad se acciri iussit Reverendissimum Cardinalem Antonium Vico, episcopum Portuensem et S. Rufinae, Sacrae Rituum Congregationi Pro-Praefectum causaeque Relatorem, una cum R. P. D. Angelo Mariani, Fidei Promotore, meque insimul infrascripto Secretario, eisque adstantibus, solemniter edixit: *Constare de duobus propositis miraculis;* nempe de primo *instantaneae perfectaeqne sanationis Mariae Liberatae Re a cistite gravissima et lethali infectione parta ab absorptis urinae elementis,* deque altero *instantaneae perfectaeque sanationis sororis Mariae Perdolentis a cirrhosi biliari.*

Hoc decretum publici iuris fieri et in acta Sacrae Rituum Congregationis referri mandavit idibus augusti anni MCMXVI.

✠ A. Card. Vico, Ep. Portuen. et S. Rufinae,
S. R. C. Pro-Praefectus.

L. ✠ S.

Alexander Verde, *Secretarius.*

ACTA TRIBUNALIUM

SACRA ROMANA ROTA

I

PARISIEN. seu NICIEN.

NULLITATIS MATRIMONII (MASSIER-GAUTHIER)

Benedicto PP. XV feliciter regnante, Pontificatus Dominationis Suae anno secundo, die 30 decembris 1915, RR. PP. DD. Petrus Rossetti, Ponens, *Ioseph Mori et Raphaël Chimenti, Auditores de turno, in causa* Parisien. seu Nicien. - Nullitatis matrimonii, *inter* Ioannem Massier *appellantem, repraesentatum per legitimum procuratorem Vincentium advocatum Sacconi, et* Germanam Gauthier *appellatam, interveniente et disceptante in causa vinculi defensore ex officio, sequentem tulerunt definitivam sententiam.*

1. In ecclesia S. Augustini Lutetiae Parisiorum, die 10 martii 1900, Ioannes Massier, domo Vallauris, Niciensis dioecesis, matrimonium contraxit cum Germana Gauthier, Parisiensi, puella ditissima: qui illico societatem coniugalem instituerunt adeo pacificam, ut quindecim fere per menses nulla unquam inter ipsos vel minima exstiterit contentio: immo matrimonii etiam consummationi, naturali lege rite servata, statim et ulla absque difficultate dederunt operam; unde antequam annus a contracto matrimonio integer fuisset elapsus, filia ortum habuit.

Hoc volvente tempore, Ioannes, paterna domo relicta, in civitate Niciensi una cum uxore sua et prole suscepta sedem posuit: tunc domestica felicitas turbari coepit, et a coniugali domo pax exsulavit; vir enim erga uxorem suam amplius eam non servavit vitae consuetudinem, quam antea servaverat, et mulieri hoc aegre ferenti, atque mutatae vitae rationem exquirenti, fateri non erubuit, se nonnisi a matre sua coactum, mediantibus minis eiectionis e paterna domo et exhaeredationis, cum ea matrimonium contraxisse, non vero sincero cordis affectu et liberae voluntatis suae proposito; idque quia erga aliam mulierem

vehementissimo afficiebatur amore, quam nullo unquam pacto se relicturum affirmavit.

Germana, hac recepta notitia, et viri sui iniquo cognito proposito, cum aliter sibi consulere posse desperaret, coniugale thalamum descruit, et una cum filia apud parentes suos se recepit paterna in domo perpetuo mansura: quod mense decembri 1902 factum est. Interim Ioannis mater die 30 martii 1903 supremum diem obiit: sed Germana, infirmitatis eius nacta occasionem, aegrotanti socrui charitatis officia exhibitura eius domum Vallauris adivit, ibique virum sibi reconciliare studuit, et dissociatae vitae consortium restituere: sed frustra. Nam uxoris preces Ioannes non admisit, et Germana mense augusto anni 1903 coram civili magistratu pro divortio consequendo agere coepit; quod revera obtinuit per sententiam diei 21 iulii 1908, et consequenter altero viro civiliter nupsit.

Rebus sic stantibus, cum iam undecim fere effluxissent anni a discessu mulieris, Ioannes tandem die 11 aprilis 1913 Sacratissimo Principi supplicem dedit libellum, petens humillime ut matrimonii sui causa, etiam in primo gradu, apud S. R. R. Tribunal posset pertractari, eiusque nullitas declarari ex capite *vis et metus*. Et revera, Pontificia obtenta commissione, processus fuit rite confectus in Curia Niciensi, et causa fuit proposita definienda in turno rotali diei 25 martii 1915, a quo sententia prodiit: *Non constare de nullitate matrimonii in casu*. Sed ab hac sententia actoris Procurator legitime ad alium turnum appellavit, et hodie causa iterum examinanda et definienda proponitur sub consueta formula: *An sententia rotalis diei 25 martii 1915 sit confirmanda vel infirmanda in casu?*

2. *Ius quod attinet.* - Cum matrimonium sit ipsemet contractus naturalis a Christo Domino auctus dignitate Sacramenti (Pius VIII, Encycl. *Humilitati* 24 maii 1829), sicut contractus ceteri consensu perficitur (Cap. V, *de Bigam.*, L. 30, *de R. I*). Quare quidquid consensum laedit, matrimonio nocet, cum omnimodam consensus libertatem, quae est potestas sui actus ad opposita, postulet nuptialis consociatio. Iamvero consensui obstat metus, qui ideo inter impedimenta matrimonium dirimentia adnumeratur; sed utrum naturali iure (Pont. IV, 14, 4), an canonico (Sanchez, IV, 14, 2) nondum satis est exploratum. Actus enim positus ex metu, quantumvis gravi, est semper *simpliciter* voluntarius; sed est etiam *secundum quid involuntarius:* unde actio *quod metus causa* seu restitutio in integrum, datur metum passo: immo et exceptio *quod metus causa* datur; ut qui per metum talem ad dandum aliquid,

aut promittendum coactus fuit, repetere donatum possit, aut excipere contra eum, qui metu incusso promissionem obtinuit, ne solvere teneatur. Sed quia nuptiae semel coitae rescindi non possunt, ideo ex metu initae ab initio irritae decretae sunt. « Ius naturae alios actus reddit « rescindibiles, ad petitionem partis metum passae; cum autem id matri- « monio applicari nequeat, debuit illud irritum reddere, secus innocenti « non consuluisset » (Gasparri, II, cap. IV, n. 934).

3. Quare explorati iuris est, matrimonium metu contractum, dummodo metus requisitas habeat conditiones, nullum esse atque irritum, saltem iure canonico (cap. *Cum locum*, 14; *Cum veniens*, 15; cap. *Consultationi*, 28; *de Sponsal. et matrim.*; cap. *Significasti*, 2 *de eo qui dux. in matrim.*); quod uno ore Theologi et Canonistae fatentur (S. Thom., *4, dist. 29, qu. unic.*, art. 3; Sanchez, *de matrim.*, l. 4, disp. XII; Reiffenst., lib. IV, tit. 1, n. 325; Schmalz., lib. IV, tit. 1, n. 386). Non igitur quilibet metus hoc operatur, sed qui a causa libera, seu ab homine, incutitur, quique: 1) directe incutitur ad extorquendum consensum, seu ad extorquendum matrimonium (cc. 15, 28, *de sponsal. et matrim.*; cap. 2, *de eo qui dux. in matr.*), quamvis doctores magnae notae contradicant (Schmalz., l. IV, t. 1, n. 398; Lugo, *de Iust. et Iur.*, n. IX, 175 seq.); 2) sit iniustus (cap. 10 eod.; Pont. IV, 19, 7), quoad substantiam (ex L. 12, § 1, *quod metus causa*); 3) sit gravis seu absolute seu relative (cc. 15, 28 *de sponsal. et matrim.*), licet tantum reverentialis sit, cum tamen ei aliquid accedit e. g. preces importunae, minae, iurgia, vexationes (D'Annibale I, p. 104, n. 128 edit. III; Gasparri II, p. 54, n. 493, edit. III; Rota, *Parisien.*, 26 febb. 1910; item *Parisien.*, 13 martii 1911); levis non attenditur (l. 6, 7, 8. *Quod metus causa*), quia nemo praesumitur compulsus hoc metu.

4. Quis sit metus vere gravis explicant Alexander III in cap. 15 et 28 *de spons. et matrim.* et Innocentius III in cap. 6 *de iis quae vi metusve causa fiunt*, qui dicunt, illum esse qui cadat in virum constantem. Sed in hac re determinanda cum metus sit instantis vel futuri periculi causa mentis trepidatio, non una est inspicienda obiectiva mali minitati consideratio, sed insuper ratio est habenda conditionis personae malum illud pertimescentis, adeo ut malum instans vel futurum sit grave *pro illa* persona, quae timet; ita nempe ut haec persona facile illud sustinere nequeat, et insuper persuasum habeat, illud malum sibi revera imminere. Si utrumque, vel etiam si alterutrum desit, metus est levis (Gasparri II, n. 940-944). Quare instructio S. Officii 20 iunii 1883 rite docet: « Gravitas timoris oritur ex natura minarum, ex qualitate tum « eorum, a quibus illae proficiscuntur, tum eorum, qui eas pati dicun-

« tur ». Iudicis ergo est metum expendere gravis an sit, vel levis et inanis; sed perpensis etiam, praeter idoneos testes, antecedentibus, concomitantibus et subsequentibus adiunctis, cum metus, utpote in animo latens, sit difficilis probationis (Fagnanus, in cap. *Consultationis*, 12, *de sponsal. et matrim.*; Gasparri II, n. 491; Rota coram Ludovisio, decis. 326; vol. III decis., p. 205). Sed in dubio metus praesumitur levis propter matrimonii favorem (Layman, lib. V, tract. X, par. 2, cap. V, n. 4).

5. Nec satis est, metum alicui vere incussum fuisse, nisi constet simul, illum usque ad matrimonii celebrationem perdurasse: tunc enim revera dici posset, metum fuisse matrimonii causam, a quo veluti necessarius effectus derivat: alias hoc non admittitur. Saepissime evenit, ut quod prius non placuit, re melius perpensa, postea acceptetur; et ideo potest contingere, ut qui antea matrimonium noluit, et nonnisi coactus in illud convenit, postea, mutato consilio, sponte ac libere illud admittat. Hoc sufficit, ut matrimonium, quod iuris gaudet favore, libere contractum praesumatur si metus existentia tempore celebrati matrimonii non probetur.

6. Qui autem metum allegat, contra se habet praesumptionem, et ideo, si velit contrarium retineri, gravatur *manifesta, concludenti et fortiori probatione* (decis. Rot. Rec. dec. 117, n. 3; dec. 290, n. 1; dec. 469, p. 3; dec. 45, n. 7, par. 4, tom. I). Quare Ioannes Massier, nisi se metum passum legitime probet, matrimonii sui nullitatem frustra sustineri contendit; « praesumptio enim, quae valere facit actum, est regina aliarum « praesumptionum; ac proinde praesumitur pro validitate actus donec « probetur invalidus » (Reiffenstuel, lib. V, tit. 23, n. 91). Iamvero probatio haec non resultat ex actis.

7. *Factum quod attinet.* - Enim vero RR. PP., actis inspectis, primo retinuerunt, non constare, praetensum metum revera fuisse incussum: quae enim ad hoc probandum allatae sunt depositiones hoc non evincunt.

Sane coniux uterque deponit, Ioannis matrem minas filio intulisse; vir enim affirmat, se nonnisi a matre per minas compulsum Germanam Gauthier uxorem duxisse (Sum. I, p. 4; III, p. 8): hoc etiam affirmat Germana (Sum. IV, p. 22, qu. 3). Sed cum hi pro se dicant testimonium tempore suspecto, dubitare saltem licet an vera loquantur; et ideo integra his non est habenda fides. « Confessio quam coniuges faciunt « post matrimonium contractum, in quantum adversus matrimonii valo- « rem pugnat, omni vi caret » (Instructio Austriaca, n. 148): sic etiam « iusiurandum a coniugibus praestitum, aeque ac eorum confessio,

« probationem de impedimento obtinente suppeditare, aut supplere « nequit » (l. c. n. 169). Concinit Rota: « Confessio coniugis non atten- « ditur quoad vinculi solutionem » (dec. 264, n. 44, Par. V, Tom. I Rec.; dec. 155, n. 57, Par. VI, Rec.). Quare merito ait Lega: « in causis de « nullitate, *confessio est suspecta et pene nullius valoris* quum editur tem- « pore suspecto, seu post institutam accusationem in matrimonium ». Et in casu suspicio haec gravi non caret fundamento; utriusque enim coniugis maxime interest, accusati matrimonii nullitatem declarari, ut valeant, recuperata libertate, alias nuptias conciliare, quas contracturi dicuntur etiam si rotalis sententia eis non arrideat, pro nihilo habentes offensam Dei et suarum animarum perniciem. Ita parochus Ardisson: « Ce que je puis ajouter c'est que les deux époux sont décidés à con- « tracter un autre mariage, qu'ils soient ou non reconnus libres par « Rome »; quod ceteroquin non obscure iam innuerat testis Maurel: « J'ai même fait des démarches, mais sans succès, parce que chacun « d'eux en aimait un autre ».

8. Ex testibus melior non oritur probatio. Qui enim fidem faciunt in iudicio sunt testes de scientia (can. 15, caus. 3, p. 3), seu qui sensibus suis percepta deponunt (ex L. 14, c. *de Test.*; § ult. *de Testam.*); non vero testes de credulitate, quae magis non attenditur quam indicia mereantur, quibus innititur, vel de auditu, qui ad summum praesumptionem pariunt (Mascard, *de Probat.*, Concl. 60): et si a non fide digno acceperint fides testimonio habenda non est (cap. 47, *de Test.*). Iamvero qui in casu excussi sunt testes, duobus tantum exceptis, Augustino Barel, et in novissima inquisitione Leonia Blanchard, de quibus dicetur infra, non sunt veri testes, sed testes de auditu, qui vel a non fide digno, seu ab ipso actore, acceperunt deposita, ut Danillon, Alphridus Massier, Maissa; vel acceperunt ab actoris matre, quae morte praeventa non potuit audiri ut factorum veritas agnosceretur. Quare vel nullus est valor depositionum si hae ad priores testes referantur, vel est dubius si referantur ad alteros.

9. Sed insuper, depositionibus publicatis, immo publicata etiam sententia actori adversa, iterum excussi sunt testes, aliique novi inducti: quamvis hoc in causis matrimonialibus fieri non prohibeatur (cap. 35, *de Test.*), non ideo tamen cessat iuridica suspicio, quae in generali prohibitione continetur (cap. 17, *de Test.*; cap. 2, cod. tit. *in Clementinis*), quaeque in casu evidenter apparet. Nam qui, primum excussi, generice tantum, uno excepto Maurel, deposuerunt, post didicitas attestationes et post cognitas sententiae rationes, iterum interrogati de minis specifice loquuti sunt iuxta suggestivas eis propositas quaestiones. Hanc

testium variationem culpae Iudicis instructoris vertit actoris patronus; cum enim quaestiones adaequatas testibus non proposuisset necesse fuit ut iterum accuratius interrogarentur, ex quo depositionum orta diversitas. Verum in prima inquisitione omnibus indiscriminatim eadem quaestio fuit proposita, certe non ampla, sed apta satis. Et hoc est adeo verum, ut Maurel, hac audita interrogatione, de minis illatis deposuerit. Quod potuit unus, ceteri potuissent et dixissent. Non ergo interrogationum defectui, sed alteri motivo est tribuenda testium variatio. Immerito etiam patronus idem affirmat, in suppletiva instructione non super eisdem, sed super diversis articulis fuisse interrogatos. In prima enim inquisitione fuerunt rogati de causa, quae Ioannem ad matrimonium coëgit, eumque fecit invitum: « Savez-vous si Mr Jean Massier n'a pas « consenti librement, pleinement lors de son mariage avec Mlle Gau- « thier? »; in altera suppletiva de minis specifice fuerunt interrogati: « Qu'avez-vous su au sujet de menaces... En quoi consistaient ces mena- « ces? ». Unum ergo idemque in utraque inquisitione fuit quaesitum, an scilicet voluntas libera matrimonium admiserit, vel coacta voluntas, licet sub forma diversa; generica in prima, in altera specifica: et ideo iuridica suspicio non eliditur. Et hoc facto etiam probatur; adeo enim testes partis studio moti apparent, ut inter actorem et eorum depositiones apertissima appareat contradictio; cum enim ille dixisset, patruae minas fuisse illatas post separationem a muliere: « Ma tante et marraine, « Madame V. Guirard Massier, tenta à plusieurs reprises de me faire « revenir vers ma femme », testes omnes hoc dicunt accidisse ante matrimonium, et quidem ad consensum extorquendum in illud. Iudici enim sciscitanti: an sciant testes « si Madame Massier poussait aussi la tante « de Mr Jean à déshériter celui-ci s'il ne consentait pas à épouser « Mlle Gauthier? », in sensu affirmativo responderunt omnes. Inde explicatur quare, ut optime observat appellata sententia, personae familiae extraneae per actoris matrem dicantur factae participes sermonum consiliorumque omnium circa matrimonium, quae filii ipsi penitus ignorarunt: hoc enim cum sit incredibile, adsertum a testibus factum retinetur contra veritatem. Neque patroni sustinetur explicatio qua dicit, Ioannis matrem, quae neminem suae voluntati obsistere patiebatur, sui agendi rationem filiis suis occultasse ne in illis oppositionem inveniret, quam extraneis manifestavit. Etenim, fatentibus Paul et Blanchard, contentiones matrem inter et filium, atque minae in familia non erant occultae: « Jean... a eu des discussions assez vives entre lui et sa mère à ce « sujet... Mme Massier a menacé son fils devant moi de le déshériter « et de le chasser de la maison s'il n'épousait pas Mlle Gauthier »,

quas ideo Ioannis fratres non ignorassent « dont les personnes de la « maison ont eu aussi connaissance »: deinde quae filii non didicissent a matre aliunde discere poterant, et praesertim ab illis, qui officinae erant addicti, et quorum consuetudine utebantur, contentionum et minarum non ignaris; et ideo mater praetensam oppositionem non vitasset. Filiorum ergo ignorantia a patrono non conciliatur cum cognitione minarum ex parte extraneorum, et argumentum inde petitum a primis Iudicibus optime sustinetur.

10. Quod si depositiones ipsae expendantur, saltem praecipuae, aliud habetur argumentum, quod testibus fidem adimit. Alphridus et Ioseph Massier pugnant inter se; ille enim minas a matre illatas admittit, sed eas dicit, se a fratre Ioanne accepisse, quas potuisset et debuisset directe cognoscere cum simul in paterna domo viverent: « Mon frère, avec qui « j'habitais, me l'a avoué »; iste vero minas excludit omnino, dum e contra suasiones tantum ex parte matris admittit: « Ma mère je ne crois « pas qu'elle ait fait des menaces; mais elle a surtout persuadé mon « frère que c'était son intérêt qu'il se mariait avec cette personne-là ». Equidem Iosephus Niciae morabatur; sed cum personis familiae optimas servavit relationes; immo matris etiam fiducia utebatur, « elle se con- « fiait habituellement à moi », a qua etiam de fratris matrimonio fuit edoctus, saltem postquam omnia fuerant composita: « Elle ne m'a parlé « de ce mariage que quand elle a eu tout réglé », et omnia, sicut evenerunt, ei a matre retinentur manifestata; Iosephus enim, hisce auditis, observationes non omisit, quas mater non acceptavit: « J'ai essayé de « lui faire quelques observations sur la gravité de ce projet; elle m'a « répondu qu'elle savait bien ce qu'elle faisait ». Nihilominus minas excludit, et suasiones dumtaxat admittit. Utri credendum? Alphrido non certe; eius enim depositio cum fratris Ioannis depositione confunditur, et maiorem quam ista non meretur fidem; deinde suspectus est retinendus, iudici enim interroganti respondens plus affirmat quam actor ipse desideret, cum nedum a matre, ut vult Ioannes, sed etiam a patre minas huic dicit inlatas: « Mon frère a été contraint par ma « mère, sous menaces de le déshériter, *et mon père* de le chasser de la « maison s'il ne consentait à ce mariage », et adiungit exhaeredationis minas a patrua etiam illatas fuisse: « Sa marraine même, qui était sa « tante, le menaça également de lui diminuer sa part d'héritage s'il « refusait de consentir à ce mariage ».

11. Augustus Barel sibimet contradicit, et aperte mentitur; qui enim sub iuramenti fide in prima inquisitione dixerat: « Je ne sais pas si elle « (mater actoris) a fait des menaces à son fils pour le faire consentir »,

in altera apertissime affirmat: « Je sais que Mr Jean ne voulait pas « épouser Mlle Gauthier, et que Mme Massier tenait beaucoup à ce « mariage, qu'elle voulait l'y contraindre et le menaçait de le mettre « à la porte et de le déshériter s'il s'y refusait ». Parochus Ardisson hunc testem ab admissa contradictione et mendacio excusat ob culturae defectum; sed frustra. Adeo enim sunt clarae factae depositiones, ut electum non requiratur ingenium ad rectam earum intelligentiam, et ad differentiam percipiendam inter primam: « Je ne sais pas si elle a « fait des menaces à son fils » et alteram: « Je sais... qu'elle voulait l'y « contraindre et le menaça de le mettre à la porte et de le déshériter... « Je l'ai entendu moi-même plusieurs fois ». Parochi defensionem nec ipse testis Barel primum admisit, qui potius duxit exponere, primae depositionis defectum ex scriptoris errore promanasse: « Surement un erreur « s'est glissée en verbalisant ma déposition », quin adverteret ad explicationis futilitatem: si enim scriptor errasset, audita lectione scriptae depositionis, testis ipse errorem advertisset, et emendationem curasset. Sed, cum tertio fuit excussus, Parochi defensionem fecit suam: « Ma réponse, « au premier interrogatoire n'a pas été ainsi fait que, vu mon peu d'ins- « truction, je n'avais pas compris toute la question ». Nec est omittendum, hunc testem ab actore monitum, cui erat addictus, « étant resté « dans la maison vingt-quatre ans », ei morem gerere spopondisse d. 24 aprilis 1914: « Vous n'avez qu'à me faire convoquer à nouveau « étant prêt à rectifier une erreur », eique fidem servasse die 4 iunii 1914 in altera depositione, et die 14 maii 1915 in tertia.

12. In novissima inquisitione Leonia Blanchard ut testis inducitur, quae cum sit testis de scientia: « Madame Massier a menacé son fils devant « moi », plenam faceret fidem in iudicio. Sed si vera testis refert, non explicatur quare neque in prima, neque in altera, sed tantum in tertia inquisitione fuerit inductus; et deinde cum facta referat, quae in familia saepe evenerant: « Je l'ai su, vu que je fréquentais la maison, et que « je l'ai entendu répéter fréquemment... Mme Massier le lui disait sou- « vent elle-même... », nec explicatur cur Alphridus, qui in familia vivebat, ea penitus non adverterit. Adde nimiam huius testis levitatem qui suggestivae interrogationi respondens, aliter ac actor affirmat, praeter matris minas, periculum exponit, una cum eiectione a paterna domo, patris etiam et patruae amittendi haereditatem, simulque maternae haereditatis exaggerat quantitatem, quam ad decies centena millia libellarum extendit, ut inde concludat, quartam partem grave damnum pro Ioanne constituere idque Ioannem plene cognovisse (*Summ. alterum*, p. 20-21, n. 7, 8, 9, 10). Quare testis hic a RR. PP. suspectus habetur in causae

commodum ab actore vocatus; et ideo eius depositio omni vi carens retinetur. Danillon etiam mendax est; qui enim in prima inquisitione dixerat, se minas agnovisse, sed eas *in specie* non posse determinare: « Je sais que la mère fit des menaces; mais je ne puis préciser en détail « quelles furent », plus quam par sit eas determinavit *in specie* cum fuit excussus in altera: « Il (Ioannes) me dit: " Ce qui me fait le plus de « peine c'est que ma mère m'a menaçé de me chasser de la maison et « de me déshériter si je ne fais pas sa volonté, et je ne puis m'y « résoudre „ ».

13. Equidem testes non solum a Parocho Ardisson (*Summ. addit.*, I, p. 15 et seq.) dicuntur viri praediti « d'une parfaite honorabilité », sed etiam Tribunali Niciensi (*Summ. addit.*, III, n. I) persuasio fuit de eorum probitate, honestate et veritate. Sed an huiusmodi sit attendenda testificatio primo licet dubitare. Parochus enim Ardisson, quem testificatio ipsa habet auctorem, aliquod in causa videtur habere interesse. Et hoc non solum evincitur ex universa sui agendi ratione sive in laudibus prodigandis, sive in testibus defendendis, iisque a contradictionibus vindicandis; sed etiam quia Ioannis amasia, quae a lege viri liberata « tenait « à ce que je (Ioannes) fasse annuler mon mariage », ut inde simul matrimonium contraherent, erat sub dicti Parochi tutela, ipso actore fatente: « Quand le 11 maii 1907 le docteur Colignon décédait voilà donc Mme Coli« gnon libre ..... à Vallauris ne vivant qu'auprès de mon curé ..... ». Tribunali vero persuasum fuit de testium probitate, sed quo fundamento non apparet. Insuper admissa etiam testium omnium probitate, non inde sequitur, eos deceptos quacumque de causa, falsum non deposuisse. Et revera, quae hactenus sunt disceptata hoc evidenter ostendunt. Incussi ergo metus existentia in actis probata non existit. Hoc unum sufficit, ut appellata sententia, contrariis quibuscumque non obstantibus atque reiectis, confirmetur.

14. Attamen quaestionis meritum Domini perpendere non omiserunt, et pro certo retinuerunt, timorem, qui in casu dicitur incussus, siquidem vero fuisset incussus, talem non esse, qui a iure requiritur, ut matrimonii dirimens constituat impedimentum; praescriptas enim ad hoc non habet qualitates.

Enimvero, ipso actore fatente, domina Massier de hoc fuit valde sollicita, ut filium suum ad bonam frugem revocaret, amasia relicta. Hunc ad finem consequendum ei matrimonium proposuit cum Germana Gauthier contrahendum. « Cette union m'avait été imposée par ma « famille qui, pour des raisons d'ordre intime, voulait mettre un terme « à une affection profonde, que je ressentais pour une certaine personne.

« Ma mère, qui était le chef moral de la famille et soucieuse de mon « avenir, avait trouvé en Mlle Germaine Gauthier toutes les garanties « de bonheur et d'avenir, aussi m'avait elle conseillé d'épouser cette « jeune fille, qui lui avait avoué son amour pour moi ». Sed cum Ioannes e vitiorum coeno renuisset recedere, ipsum inter et matrem ortae sunt contentiones, quae ad pravam eius consuetudinem superandam atque vincendam ex parte matris fuerunt ordinatae. « A ce désir je « répondais par un refus formel, disant à ma mère que jamais je ne « me marierais, ayant déjà donné mon cœur. Plusieurs fois des expli- « cations très vives eurent lieu entre nous; ma mère me fit connaître « sa décision, je dirai même sa menace:.... elle considérait faire son « devoir de mère agissant ainsi ». Et revera Ioannes ipse coram Iudice sub iuramenti fide fassus est, se matris consilium non acceptasse, non quidem Germanae intuitu, quae ei non displicebat, sed ne amasiam relinqueret cui amore invincibili se devictum sentiebat. « Pourquoi vous « refusiez-vous à l'épouser? - R. Parce que j'avais une affection ailleurs, « et que, sans ressentir pour elle de la répulsion, je ne pouvais me « détacher de ma première affection ». Si quae ergo in sermonum aestu a matre factae sunt minae, hae directe fuerunt perversae Ioannis voluntati ab amasia retrahendae, quin matrimonium excluderet tamquam medium ad finem directe volitum consequendum. Hoc revera testis Paul deponit affirmans, se ita accepisse, post inita sponsalia, antequam matrimonium contraheretur, tum ab ipso actore tum ab eius matre. « Je l'ai « su par Mme Massier et par Jean Massier, pendant les quelques mois « qui ont précedé ce mariage, étant alors de la maison ... ». Sed testis Maissa hac de re clarius profert testimonium: « Mme Massier avait « pressé son mari d'avantager son fils ainé au détriment de Mr Jean « pour le contraindre à quitter une liaison qu'elle lui connaissait, et à « épouser Mlle Gauthier ». Minae ergo, si quae vere in casu fuerunt illatae, nonnisi indirecte matrimonium respexerunt, quae directe metum non induxerunt ad extorquendum consensum in illud.

15. Neque praetensae minae gravem metum produxissent; eiectio enim a paterna domo et exhaeredatio comminatae, in casu vim non habuissent ad illum excitandum. Eiectionem a paterna domo primi Iudices ineptam omnino retinuerunt metui incutiendo, quem Ioannes facile contempsisset; non enim matri, sed patri ius est filium eiiciendi a domo: et quamvis pater Ioannis adeo debilis a testibus dicatur, ut uxoris voluntati facillime se submitteret, hoc tamen non adeo urgendum esse censuerunt, ut in eis etiam, quae patriam potestatem respiciunt, mulieris subiret imperium veluti mancipium. Huius argumenti vis non eliditur per ea,

quae in novissima inquisitione deposuerunt testes, quando affirmarunt, Ioannis matrem viro sibi lucrando, suisque placitis in hoc etiam subiiciendo, sedulam impendisse operam; idque Ioannem non latuisse. Primo enim, qui inducti sunt testes, fidem non merentur, cum ex dictis sint suspecti. Deinde non sunt veri testes; si enim unum vel alterum excipias, de quibus iam actum est, omnes sunt testes de credulitate, qui subiectivam opinionem pandiderunt. Iudici enimvero sciscitanti: « Croyez-vous « que la menace de Mme Massier d'expulser son fils de la maison, s'il « n'épousait pas Mlle Gauthier, était sérieuse et qu'elle aurait pu amener « son mari à l'exécuter? Savez-vous si Mr Jean était persuadé, ou non, « que cette aurait été exécutée en cas de refus au mariage? », omnes uno ore responderunt se hoc retinere: « Je suis persuadé ... je le crois « parfaitement ... oui, je le crois », unum ergo certum hic habetur, scilicet testium omnium fuisse opinionem, qua Ioannis eiectio a paterna domo, instante matre, et viro non resistente, retinebatur possibilis. Sed cum a posse ad esse non teneat illatio, factum testes nón constituunt metui incutiendo satis aptum; vir enim, quantumvis debilis, patriae potestatis iura ita prosequuturus praesumitur, ut omnes uxoris artes et importunitates eluderet ne coram societate nota servi mulieris inureretur, hominis dignitatis oblitus; quae praesumptio non destruitur per simplicem contrarii possibilitatem.

16. Nec contrarium evincitur ex facto allegatae donationis, quae sub mentito titulo recognitionis debiti a viro, suadente atque urgente uxore, facta dicitur favore Alphridi in fraudem et cum damno Ioannis: haec enim recognitio, coram publico Notario facta, retinetur vera quoadusque non probetur falsa. In novissima inquisitione declaratio fuit producta, coram Parocho Ardisson emissa ab Alphrido Massier, et, eo a paralysi scribere impedito, ipsius Parochi manu exarata; qui conscientiae stimulis agitatus, ut suae satisfaceret obligationi, se dicit fraudis fuisse participem a patre commissae in fratris sui Ioannis praeiudicium sub uxoris imperio. Sed haec declaratio nullo omnino in pretio est habenda: facta enim post publicatam sententiam adversam, seu tempore suspecto, suspicionis nota non caret. Et revera in prima iudicii sede Ioannis patronus asseruit, se documenta allaturum, quibus probaretur, donationem hanc coram civili magistratu, iuris ordine servato, fuisse impetitam, sententiamque prodiisse, quae nullam et irritam eam declaravit. Haec erant documenta producenda, quae non fuerunt producta, quin iusta fuerit assignata omissionis causa; ratio enim allata, furoris bellici in Europa grassantis, apta non est omissioni adprobandae, quia qui plura requisivit et in actis deposuit documenta, bellicis conditionibus et impe-

dimentis non obstantibus, Civilis etiam Tribunalis aeque potuisset asserti iudicii documenta sibi comparare atque producere, si iudicium praetensum revera locum habuit. Documentorum defectum non supplet Alphridi declaratio, quae non uno defectu laborat. Etenim primo est actus extraiudicialis, qui in iudicio attendi non potest; et deinde exarata est a Parocho Ardisson, quamvis ab Alphrido subscripta, qui cum in causa, ut supra dictum est, aliquod habeat interesse, nedum in forma, sed etiam in declarationis substantia, retinetur auctor illius. Sed ab hoc etiam praescindendo, donatio, quae est declarationis obiectum, sufficienti ratione caret, ut possit admitti. Enimvero Ioannes die 10 martii 1900 matrimonium cum Germana contraxit, et nonnisi decembri mense a. 1902 coniugalis vita fuit intercepta, quando mulier, viro relicto, apud parentes suos Parisiis se recepit: affirmata vero donatio die 27 augusti 1902, seu tempore intermedio, facta fuit, quando domina Massier, voti compos effecta, insidias in filium moliri non debebat; sed potius in premium filialis obsequii eum beneficiis cumulare tenebatur. Donatio ergo fraudis non fuit effectus, sed ab aliis causis repeti debet: et consequenter Alphridi allata declaratio merito ut suspecta reiicitur.

17. Ceterum cum eiectio a paterna domo dicatur a matre comminata, nullo ad virum suum habito respectu, si testium depositiones hac super re forent admittendae, altera retinenda esset incussi timoris causa, agendi ratio patris, quam nec actor cognovit, nec considerandam proposuit. Non relevat affirmare, causam hanc ideo ab actore fuisse reticitam quia super illa a Iudice non fuit interrogatus, quin ideo eam excluderet; non enim ipse eam exposuit in supplici libello die 11 aprilis 1913 ad Summum Pontificem misso, contentus tantum exponere, se timuisse eiectionem a paterna domo et matris exhaeredationem, nulla omnino patris facta mentione: « Ou épouser Mlle Gauthier, ou quitter la maison, et « m'avisant en autre qu'elle (mater) me déshériterait... ou aller m'occu- « per ailleurs mener une vie misérable... puis la crainte d'être déshérité. « Je cédais aux menaces de mes parents, et le 10 mars 1900 j'épousais « Mlle Germaine Gauthier ». Immo hoc etiam affirmat coram Iudice, et unicam assignat matrimonii causam: « Pour ne pas être chassé de la « maison et déshérité », iuxta matris suae minas. Non ergo alter adfuit minarum auctor, qui, praeter matrem, timorem incuteret: et ideo patris interventus non admittitur. Eadem de causa non admittitur interventus patruae; idque eo magis quia patruae minae factae dicuntur post contractum matrimonium, seu post coniugum separationem, et ad eum finem ut Ioannes cum alia muliere matrimoniale foedus iniret: « Ma tante et « marraine Mme V. Guirard-Massier tenta à plusieurs reprises de me

« faire revenir vers ma femme: j'ai toujours refusé... ma tante décédait « en me déshéritant ».

18. Exhaeredationem vero quod attinet, quae et quanta esset dominae Massier magnitudo fortunae, nullo omnino ex documento resultat, quod in actis debuisset deponi. Unica habetur depositio testium, qui in novissima inquisitione de hoc expresse interrogati ut damni gravitas probaretur, aliter ac appellata sententia retinuerat, eam ad decem centena millia libellarum extollunt. Verum affirmatio haec, data etiam testium attendibilitate, unice fundata dicitur in iis, quae exterius apparent, seu personarum refert opinionem fundatam tantum in exteriori familiae Massier vivendi ratione luxuriosa: « Ils étaient considérés comme très « riches, par le train qu'ils menaient ». Sed neminem latet, exteriorem luxuriosam vivendi rationem non esse certum argumentum fortunae magnitudinis, saepissime enim accidit, pinguiora etiam patrimonia familiarum in civitate praestantium adeo gravi aere alieno esse affecta, ut quod superest vix et ne vix quidem sit patrimonium alendae familiae sufficiens. Et hoc non immerito retinetur in casu. Etenim domina Massier adversis officinae conditionibus perterrita, dotem inhiavit Germanae iis sublevandis destinandam: « J'ai forcé mon fils à vous épouser à cause « de votre dot qui devait rélever l'usine que nous exploitions ». Quod etiam testis Danillon confirmat (*Summ.*, p. 38 c.) et Paul (*Summ.*, p. 17 ad 6). Retenta etiam testium depositione, gravitas damni comminati inde non oritur. Exhaeredare proprie est, eum, qui ipso iure haeres designatus erat, ab haereditate removere: et testamentum infirmatur si testator in legitima saltem portione non instituat, aut iuste exhaeredet, quibus eadem legitima portio debetur. Cum in casu tres essent liberi, portio legitima unicuique assignata consistebat in quarta parte haereditatis (*Cod. Civ. Gall.*, art. 913), qua nemo poterat privari nisi ex causis a lege praescriptis. Quae causae cum non adessent in casu, Ioannes proprie non poterat exhaeredari, et ex hoc capite non solum metum gravem, sed nec metum quemcumque poterat concipere; non solum enim deerat grave damnum, sed nullum omnino damnum aderat. Una remanebat quarta pars haereditatis, a lege liberae parentum dispositioni reservata, quae si inter tres filios fuisset distributa, Ioannes duodecima dumtaxat parte potuisset privari; haec grave damnum in casu non constituit. Quare PP. Domini metum absolute reiiciunt.

19. Sed RR. PP. metus gravitatem neque concedunt relate ad personam, cui dicitur incussus. Ioannes enim 23 annos natus, qui idoneus in arte describitur et auctoritate famae praestans in societate (*Sum.* p. 42, n. 2), qui naturae donis praeditus commendatur (p. 14, *Sum. alter.*

n. 11), quique de sua persona libere disponebat cum aliqua independentia a parentibus, is certe non fuit, quem, sicut timida puella inter domesticos parietes vitam ducere assueta, eiectio a paterna domo valde commoveret; maxime si attendatur, eam a matre fuisse comminatam, cui nullum ius erat, nec exsequendi potestas. Unde conditio deest ad metum gravem constituendum; malum enim quod timetur instans non est, neque probabiliter secuturum. Et revera, anno vix elapso a matrimonio celebrato, Ioannes, ut a matris vigilantia se subduceret et auctoritate, paternam domum deseruit, nullimode territus de difficultatibus inde orituris, sibi suaeque familiae necessitatibus convenienter sustinendis idoneus: esto quod uxoris dote frueretur, sed pro ea et pro filia gravioribus oneribus tenebatur. Quod si in familia vivere non curavit quando hoc ei magis intererat, nec a familia egredi ei displicere poterat quando solus liberius et commodius vivere poterat; nec eiectionis iniuriam poterat timere qui per adulterinos amores coram societate fecerat iacturam suae bonae famae.

20. Neque magis exhaeredationem timuit. Nam domina Massier, Germanae cognito discessu a viro, apud filium institit, ut coniugale consortium in pristinum restitueret. « Mme Massier, ait Barel, à la suite de « ce départ me fit appeller pour aller à Nice, et obtenir de Mr Jean qu'il « fit revenir sa femme pour reprendre la vie commune ». Sed hic parere noluit, quamvis mater se minas exsequuturam addidisset. « Mr Jean me « répondit: " Elle est partie: jamais je ne ferais la moindre démarche pour « la faire revenir ... „. A la suite de ce réfus et de la réponse de Mr Jean, « Mme Massier me dit: " Puisqu'il en est ainsi, je vais exécuter toutes « les ménaces que je lui ai faites „ ». Haereditatem ergo amittere non timuit: quod actor ipse fatetur: « Ma mère, comprenant que le départ de « ma femme était occasionné par mon manque d'affection, m'en fit de « vifs reproches, qui n'eurent sur moi aucun effet ... »; neque eum puduit Germanae manifestare, se hoc fecisse ne ab inhonesta vivendi ratione recederet: « Quand je lui demandais la cause de sa manière d'agir à « mon égard, il me répondit: " C'est que j'ai aimé, et j'aime une autre « femme, que ni vous, *ni les menaces de ma mère* ne me feront aban- « donner „ ». Et si Ioannes exhaeredationem non timuit quum de coniugali vita restituenda ageretur, nec eam timuisse dicendus est quum de matrimonio contrahendo agebatur; in utroque enim casu una eademque erat oppositionis causa, alterius mulieris inhonestus amor; unum idemque erat damnum comminatum, haereditatis privatio.

21. Dicitur a patrono, Ioannem sperasse, *se poenam* non subiturum, non enim ipse uxorem deseruerat, sed uxor a coniugali thalamo reces-

serat. Sed hoc, potius quam clienti suo, vinculo favet. Enimvero actor fatetur se causam fuisse desertionis mulieris: « Ma femme a été pour « moi pleine d'attentions affectueuses. Malgré toutes ces qualités je ne « pouvais chasser de mon cœur, de mon esprit l'autre amour. Je témoi- « gnais à ma femme la plus grande indifférence et un manque total « d'affection. Je lui avouais même que je ne l'aimais pas ... car j'aimais « une autre femme que rien ne pourra me faire oublier. Cet aveu fut « une révélation. - Elle me quitta et alla habiter avec son père à Paris « en décembre 1902 ». Si Germana discessit, ob viri culpam discessit. Et si Ioannes speravit, se poenam non subiturum, tam gravi culpa sua non obstante, a fortiori se poenam subiturum non timuisset si matrimonium non acceptasset: in utroque enim casu mater peroptatum finem non obtinuisset; sed in primo, praeter amaras sollicitudines, familiae dedecus accessisset. Nec hic est praetereundum, minas dominae Massier tribuendas potius esse vitio illius naturae ad iracundiam proclivis, eiusque educationis defectui, quibus officinae curae et difficultates adiungebantur, quam serio voluntatis eius proposito. « Mme Massier, teste Danil- « lon, est une très bonne personne; mais qui n'a pas reçu une très forte « éducation. Elle a toujours souffert de l'estomac durant son mariage « et les affaires commerciales lui ont donné beaucoup de soucis. C'est « sous cette double influence que son caractère devint difficile et elle se « laissait facilement aller à une première impression ... C'est une femme « qui ne refléchissait pas et ne raissonnait pas ses premières impres- « sions ». Si quae igitur inter contentiones minae a matre fuerunt prolatae, hae filio assueto matrem iracundam audire metum gravem non potuissent incutere; immo contemnendae prorsus ei debuissent apparere, et de facto apparuerunt: « Me fit de vifs reproches qui n'eurent sur moi « aucun effect ... ». Quare audiendi non sunt testes, qui tanto cum verborum apparatu eam dicunt capacem minas exsequendi; bonitas enim eius, ab ipsis testibus commendata, exsequi non sinit quod sine reflexione et sub iracundiae motu profertur.

22. Nec contrarium evincitur ex facto quo domina Massier unum Alphridum, filium primogenitum, haeredem instituit. Etenim, praescindendo etiam quod in hoc testamento sermo est tantum, non de haeredis institutione, sed de legato, de quo infra, hoc actum immerito prorsus retinetur veluti minarum exsecutio. Nam, primo, non unus Ioannes in hoc testamento fuit posthabitus, sed nec alter filius Iosephus fuit consideratus. Quare alia omnino huiusmodi testamentariae dispositionis ratio esse debuit, quae, seclusa vindicta, utrique fratri est communis. Et hanc rationem revera mater assignavit; cum enim Alphridus, prae ceteris fratri-

bus, familiae et officinae negotia curasset, aequum retinuit, ut prae caeteris etiam consequeretur praemissum: et ad hoc testamentum fuit ordinatum: « Voulant reconnaître le dévouement et le désintéressement dont « mon fils aîné Alfred Massier a fait preuve dans l'intérêt générale de la « famille, en me secondant dans a gérance et l'administration de notre « manufacture, et même en assumant seul cette lourde tâche, je lui lègue « par préciput et hors part le quart de tous mes biens ». Sed insuper vindictam excludit circumstantia temporis quo conditum fuit testamentum: hoc enim in actis Notarii publici fuit consignatum die 17 dec. 1901, quando Ioannes, matris votis obsequutus, pacificam cum uxore sua Germana agebat vitam; matrimonium enim, die 10 martii 1900 contractum, nonnisi decembri mense 1902 fuit dissolutum. Quare nulla tunc aderat ratio vindictae sumendae; immo contraria prorsus ratio aderat filio praemia largiendi, qui matris consilia sequutus anxietatibus illius animi removendis operam utilem dederat, et familiae atque officinae difficultatibus consulerat.

23. Denique eo in testamento domina Massier de quarta parte dumtaxat bonorum suorum Alphridi favore disposuit, portione legitima omnibus filiis reservata, quin ideo ullum ex hoc damnum Ioanni afferret, quamvis quarta pars maxima revera fuisset, ut testes deponunt. Sane si mater revera filio dixisset, se eum quarta parte bonorum privaturam in poenam non admissi matrimonii, malum comminatum inde oriturum non fuisset de poena damni, sed de amissione lucri; de portione enim agebatur, quae liberae matris dispositioni erat reservata, quaeque ab ea unicuique, etiam extraneis personis, poterat assignari, quin damnum filiis afferret quorum ius nullum per hoc violasset. Nec relevat cum patrono dicere, filiis lege naturae ius competere ad universitatem bonorum suorum parentum, quibus sine iniuria privari non possunt: hoc enim conceditur si parentes intestati decedant, non vero si testamentum condant, ad praescriptum civilis legis ordinandum, qua ius naturae temperatur atque explicatur. Quare Ioannes in casu non damnum subiisset, sed amisisset lucrum. Iamvero matrimonia debent esse libera a poena damni, non a poena amissionis lucri, iuxta L. 70, § 1, *de cond. et demonstr.*, cum Panormitano in cap. *Gemma*, n. 1, *de sponsal.*, et Barbosa, *Vot. decis.* 127, n. 15, ibi: « Unde poena, quae « consistit in amissione lucri, imposita alicui ut contrahat matrimo- « nium cum certa persona, illud non impedit, nec annullat, quamvis « dicatur metu non amittendi lucrum contractum ». Ideo dato quod quarta pars haereditatis maternae magna vera fuerit, eam amittendi periculum ob minas illatas, cum ad illam Ioannes ius non haberet, metum

non poterat inducere qui cadit in virum constantem. Ad rem Sanchez, *de Matr.*, lib. IV, disp. 5, n. 29; et Pontius, *de Matrim.*, lib. IV, cap. 5, n. 10: « Deinde dicendum existimo, metum amittendi lucrum aut haere-« ditatem, aut beneficium, quod quis sperat ab aliquo, ad quod non habet « ius ad rem, non cadere in constantem virum, cuius optima ratio est « quia id non est tam metu deterreri vel obligari, quam invitari spe lucri: « spes autem et concupiscentia, ut inquit S. Thomas, non minuit sed « auget voluntarium ».

24. Quare metus, si quis vere fuit incussus, neque dici potest iniustus. Etenim ex una parte Ioannes nullum ius habebat ad quartam partem maternae haereditatis, qua ideo absque iniuria poterat privari; et ex altera satis graves rationes suadebant parentibus, ut de illa libere disponerent, nullo ad Ioannem habito respectu; periculum praesertim, attenta eius inhonesta ac libidinosa vita, ne eam cum meretricibus dissiparet. Quare mater hanc privationem comminando usa est iure suo; et inde nulla orta iniustitia quae metum afferret. Eiectionem vero a paterna domo quod attinet, ratio est inspicienda comminationis. S. Thomas ait: « Cum in matrimonio sit quasi quaedam servitus perpetua, pater non « potest cogere filium ad matrimonium per praeceptum, cum sit liberae « conditionis: sed potest eum inducere ex rationabili causa; et tunc « sicut se habet filius ad causam illam, ita se habet ad praeceptum « patris; ut scilicet si causa cogat de necessitate vel honestate, et prae-« ceptum patris similiter cogat, alias non » (*Summ. Theol. Sup.*, par. 3, q. 4). Familiae decus et ipsius Ioannis spirituale et materiale bonum in casu suadebant matri ut matrimonium urgeret; quae motiva cum cogerent *de necessitate* vel *de honestate*, et matris praeceptum absque iniustitia coëgit.

25. Quapropter metus, in hypothesi quod vere a matre fuerit incussus, qualitates a iure praescriptas non habuit, eumque propterea Domini pro effectu in casu non admiserunt. Quod mirum esse non debet. Sponsalia sex fere per menses matrimonium praecessere; quo tempore Germana ne suspicionem quidem habuit de amoris defectu ex parte viri sui, quam forte nec habuisset si, egressi a paterna domo, cum Niciae viverent, et contentiones inter ipsos exarsissent, hoc ei primum Ioannes non manifestasset: « Je lui avouais que je ne l'aimais pas, et que si je « l'avais épousée ce n'était que contraint et forcé par ma famille, car « j'aimais une autre femme. Cet aveu fut pour ma femme une révé-« lation ». Quod Germana confirmat, quae a iudice interrogata: « Vous « a-t-il déclaré avant le mariage, qu'il ne voulait pas vous épouser? », respondit: « Non ». Cum ex communiter contingentibus res soleant aesti-

mari, iure meritoque retinetur, omnia inter ipsos rite processisse toto sponsalium tempore, mutuo amore prosequutos sicut decet sponsos. Contrarium non est credibile; nullo enim argumento ex una parte firmatur, et ex altera amoris simulatio ad tam longum tempus non est possibilis in eo, qui, alteri mulieri devotus, subit invitus matris imperium, quin saltem aliquando iratus animus se proderet.

26. Hinc explicatur quare in actu celebrati matrimonii nihil omnino accidit extraordinarium, sed nuptiae fuerunt initae sicut ordinario contrahi solent: « Au moment du mariage (ait Germana), je n'ai pas eu raison « d'en (de vero consensu) douter... Je ne pouvais alors soupçonner rien « du tout ». Ioannes quidem affirmat, se in consensu matrimoniali exprimendo contrariam habuisse intentionem; sed addit hoc invitum fecisse: « Je n'étais pas content de dire oui, tout en pensant non, et quoiqu'à « regret ». Sed nihil inde deducitur: haec enim verba optime explicantur quin verus excludatur consensus. Nam Ioannes alienam deperibat mulierem: ideo cum noluisset cum Germana matrimonium contrahere; et cum amasiam matrimonio copulatam, uxorem non posset habere, Germanam duxit, animo inter utramque aliquantum diviso. Non ergo in casu verus defuit consensus, qui attenta Ioannis animi dispositione, fuit iure et simpliciter voluntarius, licet secundum quid dici possit involuntarius, non aliter ac qui, imminente procella, ne vita pereat, merces pure et simpliciter vult in mare proiicere, non proiecturus si vitae periculum non immineret: idque eo magis est retinendum quia consensus exclusionem, Ioanne ipso fatente, aegre tulit, non plene admisit: « ... tout en « pensant non, et quoiqu'à regret ». Aliunde in foro exteriori actus censentur validi quoadusque invalidi non demostrentur, iuxta illud « praesumitur recte factum quod erat de iure faciendum ».

27. Hinc explicatur etiam quare vix ac matrimonium fuit celebratum, Ioannes et Germana commune vitae consortium rite instituerint sub eodem tecto et eodem thalamo usi: et quindecim per menses infra domesticos parietes tamquam vir et uxor pacifice vixerint. Hoc revera affirmat Ioannes: « J'ai rempli mon devoir sous tous les rapports. Nous « avons habité environ quinze mois ensemble ». Hoc Germana ipsa confirmat: « Dès notre mariage il s'est conduit en véritable mari; après la « conception de l'enfant il n'y a eu plus d'autres rapports conjugaux... « Pendant quinze mois mon mari a été très convenable à mon égard... ».

Adeo est verum, Ioannem se retinuisse coram Deo matrimonio ligatum, ut cum patrua, post separationem, alias nuptias ei voluisset imponere, respondere non dubitaverit, hoc sibi a religione sua non permitti; et non obstante divortio a civili magistratu decreto, sequuto etiam matris

suae obitu, a petenda declaratione nullitatis matrimonii abstinuerit. Quam declarationem sibi concedendam postulavit iis in adiunctis, quae non levem ingerunt suspicionem. En ipsius Ioannis verba: « Quand le « 11 mai 1907, le docteur Colignon décédait, voilà donc Madame Colignon « libre, après avoir respecté son deuil et sa douleur, et avoir mené une vie « exemplaire à Vallauris, ne vivant qu'après de mon curé, j'avouais mon « amour il y a 4 ans à Madame Colignon qui touché de ma pérsévé- « rance, ma fidelité à son souvenir, fut touchée de mon amour et con- « sentit à me permettre de le lui dire, et je fus heureux le jour où j'en- « tendais de sa bouche l'aveu qu'elle m'aimait: mais qu'elle tenait à « ce que je fasse annuler mon mariage... aussi avons-nous (pensé) à « intenter la cause voulant être un menage uni, estimant avoir assez « souffert pour mériter ce bonheur tout attendu ». Nec obscure concludit, matrimonium inter ipsos celebratum iri quomodocumque proposita quaestio resolvetur; ait enim: « Notre foi est intangible; notre conscience « est à couvert; nous tentons tout: ***mais les forces humaines ont des « limites***». Hoc ceteroquin Parochus Ardisson apertis verbis iam relatis exposuit.

28. Quibus omnibus in iure et in facto perpensis, Christi nomine invocato, Nos infrascripti Auditores de turno pro Tribunali sedentes, et solum Deum prae oculis habentes, dicimus, declaramus et definitive sententiamus, proposito dubio respondentes: *affirmative* quoad primam partem, quoad secundam vero *negative:* seu ***sententiam rotalem diei 25 martii 1915 esse confirmandam,*** simulque decernimus, actorem Ioannem Massier teneri ad omnes iudicii expensas sive primi sive secundi gradus.

Ita pronunciamus, mandantes Ordinariis locorum et ministris Tribunalium, ad quos spectat, ut exsequutioni mandent hanc nostram sententiam, et adversus reluctantes procedant ad normam Sacrorum Canonum et praesertim sess. XXV, c. 3, *de ref.*, Conc. Trid., adhibitis exsecutivis et coërcitivis mediis, quae pro rerum adiunctis, magis in Domino opportuna et efficacia esse iudicaverint.

Romae, in sede Tribunalis S. R. Rotae, die 30 decembris 1915.

Petrus Rossetti, *Ponens.*
Ioseph Mori.
Raphaël Chimenti.

L. ✠ S.

Ex Cancellaria, 19 ianuarii 1916.

Sac. T. Tani, *Notarius.*

II

BERGOMEN.

SOLUTIONIS

Benedicto PP. XV feliciter regnante, anno Dominationis Suae secundo, die 10 aprilis 1916, RR. PP. Aloisius Sincero, Ponens, *Ioseph Mori et Fridericus Cattani, Auditores de turno, in causa* Bergomen. - Solutionis, *inter* Sac. Franciscum Cossali, *actorem appellantem, repraesentatum per legitimum procuratorem Sac. Henricum Pezzani, advocatum, et* Ioannem Benigna, *conventum appellatum, repraesentatum per legitimum procuratorem Christophorum Astorri advocatum, hanc tulerunt definitivam sententiam.*

Anno 1895 in oppido *Almenno S. Salvatore,* dioecesis Bergomensis, inita fuit quaedam societas, seu « Società cooperativa in accomandita « per azioni a capitale limitato », in qua socii commendatarii, vulgo *accomandatarii,* ideoque absque limitatione et in solidum obstricti in sociales obligationes (*Cod. comm.,* art. 76, n. 2, etc.) erant plures Sacerdotes.

At brevi tempore societas non tantum totam socialem sortem, prius in libellis 30.000, serius in libellis 160.000 constitutam, consumpsit, sed ingens quoque aes alienum contraxit: quare ante tempus praefinitum, die 6 aprilis 1904, statutum fuit societatem solvendam esse.

Ex finali autem ratione ducta a liquidatoribus, quos vocant, in comperto fuit aes alienum societatis fuisse libellarum 225.885,85.

Die vero 27 decembris 1911 sac. Franciscus Cossali, socius commendatarius, Curiam Bergomensem adivit, et in suo libello exponens debitum sociale dividendum esse inter decem socios commendatarios, socium vero Teanini in se suscepisse debitum duorum sociorum, se autem ad evitanda peiora damna fere integrum debitum sociale solvisse, salvo iure repetitionis, vulgo *rivalsa,* a socio Ioanne Benigna petiit libellas 22.596,35, a socio vero Canova Policarpo libellas 14.008,55 una cum foenore debito: de aliis autem sociis agendum nobis non est.

Benigna excepit praescriptionem artic. 919 *Cod. comm.* in quo statuitur: « Si prescrivono col decorso di cinque anni le azioni derivanti « dal contratto di società o dalle operazioni sociali ». Canova autem praescriptionem non excepit. Quare Curia Bergomensis, sententia data

die 23 septembris 1913, pronunciavit debitum Sacerdotis Benigna praescriptum fuisse ad normam citati articuli *Cod. comm.* Sacerdotem vero Canova retinuit quidem « giuridicamente responsabile *pro virili* del debito, « che possa essere rimasto a carico della presente società cooperativa di « Almenno S. Salvatore dopo la sua legale liquidazione », at reiecit petitionem actoris « in quanto riguarda il diritto di rimborso *della somma « segnata nel libello 27 decembre 1911* », eo quod actor « non prova sufficientemente la sua domanda del rimborso nella somma indicata tassativamente nel suo libello... a carico del convenuto sac. Canova Policarpo: anzi si è constatato (in iudicio nempe peritali instituto super « asserta solutione actoris) che per parecchi dei creditori... non esiste « prova alcuna del pagamento avvenuto a saldo del presupposto loro « credito ».

Ab hac sententia quoad ea quae statuit circa debitum sac. Benigna, appellavit sac. Cossali, et nunc causa nobis definienda venit sub dubio proposito et inter partes concordato: *An sac. Benigna teneatur ad solutionem libell. 22.596,36 in favorem Can. Francisci Cossali.*

Patronus actoris primo quidem advertit sententiam Curiae Bergomensis non admisisse praescriptionem contra sac. Canova, qui alter erat ex conventis a Can. Cossali, eam vero admisisse in favorem sacerdotis Benigna: at argumenta, quibus praedicta sententia utitur ad denegandam praescriptionem Sac. Canova, eadem esse quae induci possunt contra Sac. Benigna. Verum haec argumentatio inanis est; nam praescriptio exceptionem significat (L. 91, in fin. *De Solutionibus*) et iudex non potest ex officio supplere praescriptioni non oppositae (*Cod. civ.* 2109).

Patronus vero Sac. Benigna ita potissimum argumentatur: vel actor proponit actionem prout utilis gestor negotiorum Sacerdotis Benigna, vel ut qui societati se se subrogavit in credito, quod eidem asseritur pertinuisse contra socios commendatarios illimitate responsabiles pro aere alieno societatis. In priori casu licet nobis petere ab adversario ut ostendat ipsum utiliter gessisse negotium Sacerdotis Benigna, nec magis petere quam reapse cliens noster solvere debuisset. In secundo vero, adversario opponere possumus omnes exceptiones quae ipsi societati opponere liceret, quia ipse eandem actionem contra Sacerdotem Benigna exercet, quam societas ipsa exercere potuisset. Verum haec quoque argumentatio inepta est. Nam, ut observat Gianturco (*Ist. di dir. civ.*, pag. 160): « Il debitore solidale che ha pagato l'intiero debito ha contro ciascun « condebitore *l'actio mandati* per pretendere la quota virile; e non « *l'azione di surrogazione* nei diritti del creditore soddisfatto, per la

« quale potrebbe richiedere il *solidum* e si farebbe, con ispreco di « spese e danno degli associati, un utile circuito di azioni ». Verius vero Venzi, in *Inst. dir. civ. Pacifici-Mazzoni*, (vol. IV, pag. 103): « Le « molte dispute che nel diritto comune facevansi per determinare se « l'azione di regresso fosse un'*actio pro socio*, o un'*actio mandati*, o « un'*actio negotiorum gestorum utilis* o un'*actio de in rem verso*, o una « azione derivante della *ficta cessio* dell'azione da parte del creditore, « hanno perduta ogni ragione di essere, non ammettendo più il nostro « diritto alcun formalismo nel *nomen iuris* dell'azione e nel modo di « esercitarla in giudizio ». Si igitur Canova ageret definite ex iure cesso, nullum dubium quod eius actio praescriberetur decursu quinque annorum (Vivante, *Tratt. dir. comm.*, n. 2226, b; Vidari, *Cors. dir. comm.*, II, n. 1221 et seqq.): at actio Sac. Cossali, prout de cetero recte eam instituit in suo libello, necessario non est nec actio mandati, nec actio pro socio, nec actio negotiorum gestorum utilis, nec actio ex iure cesso, sed pure et simpliciter actio repetitionis vulgo *di regresso*, quae est actio concessa debitori, qui solidum solvit, et eo quod solidum solvit. Quonam igitur tempore praescribatur actio repetitionis seu regressus in casu, summa quaestio est, in qua tota causa vertitur: quod non videntur intellexisse sententia appellata et partium patroni.

In huius igitur quaestionis resolutionem haec observanda sunt, tum circa obligationem solidalem, tum circa praescriptionem actionis *regressus*, in casu.

a) Solidalis dicitur obligatio, ut docet cum communi D'Annibale, II, 329, cum res ipsa divisionem quidem recipit, sed pacto vel testamento cautum est (palam inquam), ut integra a singulis creditoribus peti possit, vel a singulis debitoribus dari debeat. Ex NN. LL. omnes perinde quasi socii (quod tamen iuxta ea, quae superius diximus, intelligendum est) et mutui procuratores: quod velim ne excidat: ideoque quisque ex illis solidum petere, quisque ex his solidum solvere potest. Quamobrem unius exactio vel solutio omnium quidem ius et obligationem extinguit: verum quod unus accipit cum coeteris communicat, quod solvit, a ceteris repetit, deducta sua parte.

In casu agitur de obligatione solidali passiva, de qua in cod. civ. art. 1198 statuitur: « L'obbligazione contratta in solido verso il credi- « tore si divide di diritto fra i debitori: questi non sono fra loro obli- « gati, se non ciascuno per la sua parte ». Nam « pagato il comun « creditore, » ait Venzi, loc. cit., « o in altro modo tacitata la sua pretesa, « cessa l'obbligazione solidale e su ciò non può cadere dubbio. Riman- « gono i rapporti tra i condebitori: rispetto a questi la legge stessa

« dichiara che cessata la ragione dell'eccezione, torna ad applicarsi il « principio generale, per il quale l'obligazione congiunta si divide tra « i debitori, *concursu partes fiunt* ». Et perbelle Vivante (*Ist. dir. comm.*, pag. 191): « Una volta che l'obbligazione solidale è adempiuta, cessa la « ragione di ogni rigore, e quindi subentra anche in commercio il diritto « comune, per cui chi pagò il debito per intiero può chiedere dai con- « debitori, fossero anche soci, la loro rispettiva porzione, in modo che « ciascuno finisca di pagare la sola parte che gli spetta ».

b) Debitor solidalis vero, qui solidum solvit, habet actionem regressus adversus alios socios quoad portionem ab iis debitam; arg. cod. civ., art. 1199: « Il condebitore in solido che ha pagato l'intiero debito non « può ripetere dagli altri condebitori che la porzione di ciascuno di essi ».

c) Ad quaestionem vero utrum actioni regressus in casu, applicanda sit praescriptio ordinaria commercialis 10 annorum, an praescriptio specialis in materia societatis 5 annorum, statuta in cit. art. 919, n. 1, iuxta recentiorem et veriorem sententiam actio regressus in casu extinguitur decursu 5 annorum. Ait enim Pugliese (*La prescrizione*, II, n. 843): « Posto che la prescrizione opera nei soli rapporti interni della società, « ma ad un tempo investe tutti questi rapporti, logicamente ne discende « che essa abbraccia... i diritti tutti del singolo socio come tale con- « tro la società e contro gli altri soci... le azioni eventuali dei soci « tra di loro, così se uno solo abbia pagato in forza della solidaria « responsabilità il debito sociale, l'azione di regresso si estingue nel « più breve termine dell'art. 919 ». Idem quoque docet Vivante (*Tratt. dir. comm.*, vol. IV, pag. 823-824). Sedulo vero notanda sunt illa verba: « Se uno solo abbia pagato, *in forza della solidaria responsabilità il « debito sociale* »; ideo enim ius regressus induit naturam socialem, quia est effectus solidalis responsabilitatis. Quare procul dubio actioni regressus in casu applicanda esset praescriptio ordinaria 10 annorum, si revera, resoluta societate, intercessisset inter socios commendatarios illa particularis conventio, quam actor insinuat in suo libello; tunc enim Sac. Cossali non vi suae solidalis responsabilitatis, sed potius vi huius conventionis debita solvisset. Hinc est quod Ponens mandavit inquiri de existentia et conditionibus huius assertae conventionis: at frustra, nam Patronus actoris, cuius maximi intererat hanc demonstrare conventionem, ne vim quidem huius quaestionis intellexisse videtur. Ceterum, ut generaliter dicamus, quid operetur conventio expressa vel tacita sociorum in obligatione solidali, egregie docet Abello (*Il regresso nella solidità passiva*, « Riv. ital. scienz. giurid. », vol. XXXIIII, pag. 178, 180, et Venzi cit., pag. 103 et seqq.).

d) Quae hucusque disseruimus valent equidem si tantum attendatur ad dispositiones positivas legis civilis seu commercialis. Nam quoad forum ecclesiasticum, et quoad forum conscientiae animadvertendum est: 1° Quamvis ex iure civili bona fides non requiratur in praescriptione extinctiva, Gianturco (cit. pag. 356), requiritur tamen ex iure canonico (Bucceroni, *Theol. mor.*, I, n. 925; D'Annibale, II, n. 140 et 152), saltem bona fides canonica seu theologica, quia quod non est ex fide peccatum est (CC. 5, 20, *De usuc. et praescr.*). Iamvero vix aut ne vix quidem concipi potest bona fides in sacerdote Benigna in casu, nam admonitus fuit de debito solvendo, nec ei licebat leges ignorare, quarum vi in solidum erga debita tenebatur. 2° Nec satis, nam lex positiva in praescriptione extinctiva non sustulit naturalem obligationem (D'Annibale cit. n. 152, not. 10), sive obligationem conscientiae (Pothier, Giorgi, Borsari cit. a Polacco, *Le obbligazioni*, pag. 104, 112, 113). Et perbelle ipse Polacco (pag. 135), quoad debitum preescriptum ait: « C'è un rap« porto precostituito, che per una causa che è mera creazione del diritto « positivo nell'interesse sociale (non eternare cioè le liti) non può più « produrre l'effetto civile dell'azione, ma intanto ne va di mezzo il prin« cipio di giustizia del *suum cuique tribuere* ».

e) Immo, etiamsi iuri regressus in casu applicanda sit, iuxta legem positivam commercialem art. 919, praescriptio quinque annorum, non tamen tempus praescriptionis decurrit a deliberatione conventus vulgo assemblea, diei 6 aprilis 1904, vel a die quo resolutio societatis vim accepit erga tertios, ceu censuit sententia appellata, sed a die, quo debita socialia soluta fuerunt a Can. Cossali: et hoc certissimum est, nam actio regressus suam causam habet in solutione solidalis debiti, et actioni nondum natae non praescribitur. Est enim « principio certo « che l'azione comincia a prescriversi quando comincia la possibilità di « esercitarla ». (Vivante cit., pag. 830). Et Abello (cit. pag. 170): « L'azione « di rivalsa non può in fatto esperirsi, se non dopo l'avvenuto paga« mento, che è il solo atto che estinguendo l'obbligazione per tutti i « condebitori, sia compiuto nell'interesse comune ».

Ergo ad iudicandum utrum die 27 decembris 1911 tempus praescriptionis iuris regressus completum fuerit necne, videndum est quonam tempore can. Cossali solidum vel singula debita socialia solverit: utrum nempe intra tempus utile concessum creditoribus socialibus adversus socios commendatarios, et intra quinquennium ante diem 27 decembris 1911: haec autem patronus actoris praetermisit quia, veluti dimicans contra suum clientem, adhaesit sententiae interlocutoriae Curiae Bergomensis, qua statutus fuit dies *a quo* praescriptionis quinquennalis

in casu. Nec obest sententia interlocutoria Curia Bergomensis. Nam 1° non facit rem iudicatam, ceu putat patronus actoris. Etsi enim actor, ut refert sententia Curiae, eam acceptaverit, ab ea appellavit ad Curiam Metropolitanam Sac. Benigna, et ut coniici licet ex ipsa sententia, non Curia Metropolitana, sed iudex a quo in gradu appellationis cognovit: « Questo tribunale con decreto 20 gennaio 1913 respingeva il detto « appello ». 2° Equidem verum est quod « per le obbligazioni derivanti « dalla liquidazione i 5 anni decorrono dalla approvazione del bilancio « finale », at in casu nostro agitur de iure regressus, et hoc in casu quinquennium praescriptionis procul dubio decurrit a die factae solutionis.

f) At alia ex parte, ut actor actionem regressus experiri valeat, debet probare se debita socialia solvisse (Crome, *Teoria ondamentale oblig.*, § 19, pag. 234; Abello cit., pag. 179) et seq. Et quod potissimum est, ut a condebitore Benigna petere possit summam definitam libellarum 22596,36, demonstrare debet se totum debitum sociale intra tempus utile, ut supra statutum est, solvisse. Iamvero 1° Actor ipse in suo libello exponebat quod « si è addossato *quasi solo* il peso ». 2° Actoris patronus, etsi summam definitam in dubio concordato postulasset, tamen in sua prima scriptura concludebat summam debitam canonico Cossali in separata sede determinandam esse. 3° Nec postea demonstravit canonicum Cossali totum solidum solvisse. Nam ex iudicio peritorum in prima instantia exhibito constat quaedam tantum debita revera soluta fuisse. Quod si patronus actoris conqueritur non omnia documenta praesto fuisse peritis, eius erat invocare aliud peritale iudicium, aut aliter demonstrare omnia debita socialia, et quidem tempore utili, soluta fuisse a canonico Cossali.

Quum igitur ex hucusque actis et allatis in causa actor non probaverit suum ius ad summam definitam libellarum 22.596,36, quam petit iure regressus a sac. Benigna, proposito dubio: *An sacerdos Ioannes Benigna teneatur ad solutionem lib. 22.596,36 in favorem can. Francisci Cossali,* respondendum est negative, quatenus ex hucusque actis et allatis in causa demonstratum non est Sacerdotem Benigna teneri ad solvendam definitivam summam libellarum 22.596,36, in favorem can. Francisci Cossali.

His itaque omnibus rite diligenterque perpensis, Nos infrascripti Auditores de turno, pro Tribunali sedentes, et solum Deum prae oculis habentes, Christi nomine invocato, ad propositum dubium respondemus *Negative,* seu ***ex hucusque actis et allatis in causa Sacerdotem Benigna non teneri ad solutionem libellarum 22.596,36 in favorem Can. Francisci Cossali,*** actorem vero esse damnandum in expensis.

Ita pronunciamus, mandantes Ordinariis locorum et ministris tribunalium, ad quos spectat, ut exsecutioni mandent hanc nostram definitivam sententiam, et adversus reluctantes procedant ad normam ss. canonum, et praesertim cap. 3, sess. XXV, *de Ref.*, Conc. Trid., iis adhibitis exsecutivis mediis, quae magis efficacia et opportuna pro rerum adiunctis exstitura sint.

Romae, in sede Tribunalis S. R. Rotae, die 10 aprilis 1916.

Aloisius Sincero, *Ponens.*
Ioseph Mori.
Fridericus Cattani Amadori.

L. ✠ S.

Ex Cancellaria, 27 maii 1916.

Sac. T. Tani, *Notarius.*

III

Citatio edictalis

FOROIULIEN.

NULLITATIS MATRIMONII (DE BLONAY - DE MELENIEWSKA)

Cum constet mulierem conventam, Mariam De Meleniewska, loci Narawska in Russia, reperiri non posse, infrascriptus S. R. Rotae Decanus, Ponens in hac causa, per praesens edictum, praefatam Mariam De Melienewska peremptorie citat ad comparendum sive per se, sive per procuratorem, in sede S. Tribunalis die 9 mensis decembris, hora undecima, ad effectum ut subscribatur infrascriptum dubium necnon dies destinetur quo habebitur Turnus Rotalis pro causae de qua supra definitione; ulterius declarando, si non compareat, processum continuatum et perfectum iri in eius contumacia.

DUBIUM

An constet de nullitate matrimonii in casu?

Ordinarii locorum et quicumque fideles quibus notitia est de loco commorationis praefatae Mariae De Meleniewska curare debent, quatenus fieri possit, ut de hac citatione edictali moneatur.

Datum Romae, die 2 augusti 1916.

G. Sebastianelli, *Decanus, Ponens.*

L. ✠ S.

Ioannes Ladelci,
Notarius S. R. Rotae.

Traduction.

TRIBUNAL DE LA SACRÉE ROTE ROMAINE

Citation par Édit

FOROJULIEN.

NULLITATIS MATRIMONII (DE BLONAY - DE MELENIEWSKA)

Comme il résulte que la dame défenderesse Marie De Meleniewska du pays Narawoska en Russie, ne peut être trouvée, le Doyen de la Rote soussigné, Ponent en cette cause, cite péremptoirement, par le présent édit, a même Marie De Meleniewska à comparaître, personnellement ou par procureur légitimement constitué, au siège du Tribunal de la Sacrée Rote Romaine e 9 décembre prochain, à onze heures, pour vouloir souscrire le doute ci-dessous rapporté, et fixer le jour de la proposition de la cause devant la Rote, déclarant en outre que, si elle ne comparaît pas, le procès canonique sera continué et terminé en sa contumace.

DOUTE

Conste-t-il de la nullité de mariage dans le cas présent?

Les Ordinaires des lieux et les fidèles qui auraient connaissance du lieu de la résidence de a dite Marie De Meleniewska, doivent faire en sorte, dans la mesure du possible, qu'elle soit avertie de la présente citation.

G. Sebastianelli, *Decanus, Ponens.*

L. ✠ S.

Ex Cancellaria, die 2 augusti 1916.

Ioannes Ladelci,
Notarius S. R. Rotae.

In titulo Causae *Claramontana - Restitutionis*, fasc. 7 (7 iulii 1916), pag. 232, omissum est nomen Rev. Dñi Aloisii Carabini, Procuratoris Congregationis Sororum a S. Ioseph de Bono Pastore.

Romae, ex Cancellaria S. R. Rotae, die 12 augusti 1916.

DIARIUM ROMANAE CURIAE

SEGRETERIA DI STATO

NOMINE

Con Brevi apostolici il Santo Padre si è degnato di nominare:

Prelati Domestici di S. S.:

8 maggio 1916. — ons. Guglielmo Lorenzo Penny, dell'archidiocesi di New York.

— Mons. Giacomo Walsh Power, de la medesima archidiocesi.

9 maggio. — Mons. Edwino Maria Sweeney, della medesima archidiocesi.

10 maggio. — Mons. Giovanni Patrizio Chidwick, della medesima archidiocesi.

2 agosto. — Mons. Giacomo T. Walsh, della diocesi di Kansas City (Missouri).

— Mons. M chele J. O' Rielly, della medesima diocesi.

3 agosto. — Mons. Sallustiano Gomez Riaño, dell'archidiocesi di Bogotà.

ONORIFICENZE

Con Brevi apostolici il Santo Padre si è degnato di conferire le seguenti onorificenze:

La Commenda dell'Ordine di S. Gregorio Magno, classe civile:

27 aprile 1916. — Al sig. Giuseppe Francesco Daly, dell'archidiocesi di New York.

1 maggio. — Al sig. Clarence Hunge ford Mackay, della medesima archidiocesi.

11 agosto. — Al sig. Tommaso Edoardo de Sampayo dell'archidiocesi di Colombo.

Il Cavalierato dell'Ordine di S. Gregorio Magno, classe civile:

4 maggio 1916. — Al sig. Vittorio Giacomo Dowling, dell'archidiocesi di New York.

5 maggio. — Al sig. Giovanni Giraud Agar, della medesima archidiocesi.

— Al sig. Guglielmo Bourke Cockran, della medesima archidiocesi.

7 maggio. — Al sig. Michele Giuseppe Mulqueen, della medesima archidiocesi.

— Al sig. Myles Tierney, della medesima archidiocesi.

18 agosto. — Al sig. avv. Ernesto Calligari, dell'archidiocesi di Genova.

— Al sig. Paolo Weingaertner, della diocesi di Würzburg.

La Gran Croce dell'Ordine di S. Silvestro Papa:

10 agosto 1916. — A S. E. il sig. conte Maggiorino Capello, Inviato straordinario e Ministro plenipotenziario del Principe di Monaco presso la Santa Sede.

La Commenda dell' Ordine di S. Silvestro Papa:

10 agosto 1916. — Al sig. Enrico Bourée, aiutante di campo di S. A. S. il Principe di Monaco.

Il Cavalierato dell'Ordine di S. Silvestro Papa:

3 agosto 1916. — Al sig. Giovanni Celasco, della diocesi di Tortona.

MAGGIORDOMATO DI SUA SANTITÀ

NOMINE

Con Biglietti di S. E. Rma Mons. Maggiordomo, il Santo Padre si è degnato di nominare:

Camerieri Segreti soprannumerari di S. S.:

3 agosto 1916. — Mons. Luigi Grilli, della diocesi di Lugo.
10 agosto. — Mons. Eliseo Maia, della diocesi di Biella.
— Mons. Luigi Testi, della diocesi di Sarsina.
— Mons. Pietro de Arritola y Basabe, della diocesi di Vittoria.
23 agosto. — Mons. Achille Corneo, officiale della S. Congregazione Concistoriale.

Camerieri d'onore in abito paonazzo di S. S.:

6 luglio 1916. — Mons. Alvaro Naranjo, della diocesi di Jerico (Colombia).
27 luglio. — Mons. Uberto Flecken, dell'archidiocesi di Colonia.
23 agosto. — Mons. Cesare Lenzi, della diocesi di S. Miniato.

Camerieri d'onore di Spada e Cappa soprannumerari di S. S.:

10 agosto 1916. — Il sig. cav. Giuseppe Del Chiaro, di Roma.
12 agosto. — Il sig. Massimo Gerard, della diocesi di Teneriffa.

NECROLOGIO

27 luglio 1916. — Mons. Enrico Doulcet, arcivescovo titolare di Dioclea.